

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1020

4. STUDENOGA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Temeljni kamen za nove jaslice

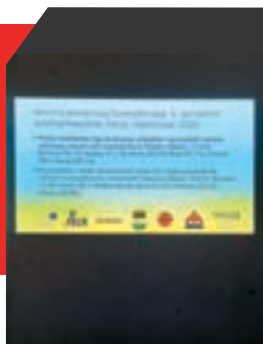

SADRŽAJ

6

Kako funkcioniraju lokalni savjeti
za međunarodne odnose?

**Poticanje proaktivnog
djelovanja**

12

Ruža Silađev, književnica

**Što nije napisano
kao da nije ni postojalo**

20

Svetkovina sv. Dimitrija,
zaštitnika Srijemske biskupije

**U slavu i čast
nebeskog zaštitnika**

25

Volonteri *Etnokampa* u Osijeku

**Nagrada i poticaj
za dalji rad**

30

ZKVH i NIU *Hrvatska riječ*
na Sajmu knjiga u Beogradu

**Kolaž pjesničkih
generacija i stilova**

34

Blagoslovljene slike i križ
kod franjevacu u Subotici

Oaza duhovnosti i mira

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sić
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Krupna pitanja

Zapad ili Rusija, Kosovo ili Srbija – izbori su to koji nam se nameću. Krupna politička pitanja, a odgovori sudbonosni, teški i zahtijevaju političko vaganje, svakodnevno preispitivanje, odgađanje do povoljnijih uvjeta, referendum... Tako se barem nama predstavlja. Iz dana u dan. Kao da upravo samo od tih odgovora ovisi naša spremnost da budemo rame uz rame s ekonomski razvijenim državama, rame uz rame s državama u kojima su sloboda medija, pravo na drugačije mišljenje podrazumijevajuće tečevine razvijenog društva; rame uz rame s državama u kojima se korupcija i veza s kriminalom kažnjavaju ostavkama.

I tako se mi obični bavimo krupnim političkim pitanjima, kao da smo u najmanju ruku ti koji donosimo sudbonosne odluke. I što nas briga za obične, male probleme.

Što nas briga za rušenje latinske crkve iz XIV. stoljeća, koja je pod zaštitom, ni manje ni više zbog jednog auto-placa. Što je imenovanje političara koji je seksističkom izjavom ponizio jednu novinarku u Koordinacijsko tijelo za rodnu ravnopravnost. Što nas briga što se novinarima samo zbog najave prosvjeda građana sudi kao organizatorima istih tih prosvjeda. Što nas briga što djeca ne mogu u vrtić, jer su im očevi umjesto na njive, traktore istjerali na ulice. Što nas briga što je sinonim za pravosuđe predmet u ladici.

Što nas briga, jer stalno se nastoji prešutjeti kako se punopravnom članicom Europske unije može postati samo kada standardi vladavine prava, borbe protiv korupcije i organiziranog kriminala dostignu europsku razinu.

A tu šepamo, štoviše skakućemo na jednoj nozi. I sad nama tako šepavima još prijete kako će vladavina prava, demokratske i medijske slobode i borba protiv endemske korupcije biti ključne. I da kompromisa neće biti.

Bojim se zato da put koji traje dva desetljeća ne potraje još toliko. Bojim se da nas tako šepave ne sapletu problemi za koje smo naučeni da ih godinama, uporno ignoriramo, da ih prihvaćamo i trudimo se i sami plivati u takvom okruženju.

Z. V.

Jeckov: Podržavamo izbor Žigmanova za ministra

Zastupnica Samostalne demokratske srpske stranke u Hrvatskom saboru **Dragana Jeckov** ocijenila je da je izbor **Tomislava Žigmanova**, lidera Demokratskog saveza vojvođanskih Hrvata, za ministra u Vladi Srbije »značajan iskorak za hrvatsku zajednicu u Srbiji i da to nitko ne može razumjeti bolje od pripadnika srpske zajednice u Hrvatskoj«.

Za tjednik srpske nacionalne manjine u hrvatskoj *Novosti* zastupnica Jeckov je rekla: »Mi, manjinci, znamo da nije nimalo jednostavno djelovati u napetim i lošim odnosima dvije države, jer se ti loši odnosi dominantno reflektiraju na svakog Hrvata u Srbiji i Srbina u Hrvatskoj. Znamo da je ovo maleni korak iz perspektive većine, ali iz perspektive manjine ovo je tro-skok. Svojim ograničenim snagama i političkim djelovanjem svejedno nastojimo pridonijeti tome da se odnosi država usmjere prema poboljšanju. Istrajemo u svojim naumima, šaljemo poruke da suradnja nema alternativu i da dijalog mora biti na prvom mjestu«.

Važno je da je rad Tomislava Žigmanova prepoznat i od institucija Srbije, smatra Jeckov, te da će manjine, posebno hrvatska, ovom participacijom u vlasti podići svoju vidljivost i dodatno poboljšati svoju poziciju.

»Upravo zato je neobično važno da Žigmanov nastavi daljnji rad u Vladi Srbije na način kako je to dosad radio, stavljajući naglasak na pozitivnu političku zastupljenost na svim razinama vlasti«, rekla je zastupnica.

Dok se u Srbiji događaju pozitivni pomaci za nacionalne manjine, Jeckov je skrenula pažnju da se istovremeno, s ove strane Dunava, na dnevnom redu sjednice Gradskog vijeća Vukovara našla odluka o pokretanju izmjene Statuta u smjeru brisanja odredbi o službenoj upotrebi srpskog jezika i pisma. Iz gradskog Statuta izbrisana je odredba o službenoj upotrebi srpskog jezika i ćirilice pisma na području Grada Vukovara, a to je opravdano usklađivanjem s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, budući da je njime određeno da pripadnika određene manjine za dvojezičnost mora biti najmanje trećina. Prema posljednjem popisu stanovnika, Srba u Vukovaru ima 6.890 ili 29,73 posto od ukupno 23.175 stanovnika.

Jeckov je pojasnila da propisana minimalna prava na srpski jezik i ćirilice pismo svejedno mogu biti zadržana u statutu, što ne samo da ne bi bilo suprotno zakonu

već je kao mogućnost propisano Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina. Jeckov je podsjetila da se Hrvatska u taj zakon »klela« prilikom ulaska u Europsku uniju, a takva je ujedno i preporuka brojnih međunarodnih tijela, organizacija te konvencija koje je Hrvatska ratificirala ulaskom u EU.

»I ovo je svakako iskorak, samo u pogrešnom, negativnom pravcu čime će se vrlo vjerovatno uspostaviti loša praksa brisanja manjinskih prava čim broj neke manjine padne ispod zakonskog, inače vrlo visokog praga. A na taj vrlo visoki prag, iz godine u godinu, upozoravaju nas iz Odbora ministara u svojim preporukama o primjeni Povelje Europske unije o regionalnim jezicima i Rezoluciji o

provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina«, poručila je Jeckov.

Naglasila je da Hrvatska krajem godine obilježava 20 godina od donošenja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, koji je usvojen u kontekstu početka pristupanja Hrvatske članstvu Europske unije. Ocijenila je da ovakvom odlukom vukovarske vlasti oduzimaju prava čak i onima koji su rođeni nakon donošenja Ustavnog zakona, koji s ratom nemaju apsolutno nikakvih dodirnih točaka.

»S jedne strane su to pozitivni, s druge strane negativni iskoraci za pripadnike nacionalnih manjina. Bez obzira na to što su iskoraci za srpsku zajednicu u ovom trenutku negativni, ograničavajući, točnije poništavajući, mi ćemo svakako pozdraviti i podržati svaki pozitivan iskorak za pripadnike hrvatske zajednice u Srbiji«, zaključila je Jeckov.

Ministar Žigmanov preuzeo dužnost

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u Vladi Srbije **Tomislav Žigmanov** preuzeo je 27. listopada dužnost od dosadašnje ministricе **Gordane Čomić**, koja mu je predala Izvješće o radu resornog ministarstva, što je sukladno Protokolu o primopredaji dužnosti u državnim tijelima, objavljeno je na internetskoj stranici tog ministarstva.

Čomić je upoznala Žigmanova s rezultatima rada Ministarstva i aktivnostima koje su u tijeku te posebno naglasila da u ovom resoru rade profesionalci, ljudi koji su posvećeni unaprjeđenju ljudskih i manjinskih prava i jačanju kulture dijaloga.

Novi ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog je istakao da ovaj resor predstavlja izazov, ali da

će zahvaljujući dobrim polaznim osnovama biti lakše odgovoriti svim otvorenim pitanjima i izazovima.

Mirko Ostrogonac, republički zastupnik

Odlukom Republičke izborne komisije i tijela Skupštine Srbije, podnošenjem ostavke **Tomislava Žigmanova**, narodni zastupnik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini u državnom parlamentu postao je **Mirko Ostrogonac**, što je i potvrđeno na plenarnoj sjednici 26. listopada.

Mirko Ostrogonac je rođen 1951. godine u Maloj Bosni. Diplomirao je 1975. na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu. Nakon odsluženja vojnog roka, uposlio se u *Agrokombinatu Subotica*, gdje provodi 20 godina radeći na transferu novih znanstveno-agrotehničkih rješenja u proizvodnji. Jednu godinu sudjelovao je u pokusnoj proizvodnji u NR Kini

(provincija Čilin) u sklopu suradnje poljoprivrednih instituta u Novom Sadu i gradu Changchun. Više od deset godina bio je pomoćnik direktora za biljnu proizvodnju. Sljedećih pet godina bio je uposlenik Poljoprivredno-stručne službe *Agros-zavod Subotica*, da bi u razdoblju od 2000. do 2004. obnašao funkciju člana Izvršnog odbora općine Subotica – resor poljoprivrede. Do odlaska u mirovinu 2016. bio je uposlenik u Gradskoj upravi Subotica.

Angažiran je u Hrvatskom kulturnom centru *Bunjevačko kolo* Subotica, a jedan mandat je bio predsjednik Upravnog odbora Centra. Gotovo 20 godina član je DSHV-a i aktualni je predsjednik DSHV-a Podružnice Subotica. (DSHV)

Razgovori o medijima

Heror Media Pont u suradnji s Centrom za razvoj manjinskih i lokalnih medija i Filozofskim fakultetom u Novom Sadu organizira prvi po redu projekt *Media Talks*. Projekt *Media Talks* je ciklus od četiri predavanja s konstruktivnim debatama koje će biti održane tijekom studenoga u kino dvorani na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Nakon prve debate, koja je održana 3. studenoga, naredna će biti 11. studenoga, a o karikaturi će govoriti karikaturist iz Srbije **Pál Lepháft**, suradnja manjinskih i većinskih medija bit će tema 17. studenoga, a o njoj će govoriti **Gvin Nisen** iz Danske, a o manjinskim medijima i javnim servisima 24. studenoga govorit će **Marija Arnautović** iz Bosne i Hercegovine.

Poticanje proaktivnog djelovanja

Jedno od bitnih ograničenja u funkcioniranju Savjeta za međunacionalne odnose je nedostatak proračunskih sredstava iz proračuna jedinica lokalne samouprave

Odlukom Skupštine grada Subotice, nakon stanke od četrnaest godina, u proljeće 2022. ponovno je osnovan Savjet za međunacionalne odnose kao savjetodavno skupštinsko tijelo koje u svojoj nadležnosti ima pitanja ostvarivanja, zaštite i unaprjeđivanja nacionalne ravnopravnosti, u skladu sa zakonom i Statutom Grada Subotice. Poslije višegodišnje neaktivnosti, to jest nepostojanja ovog radnog tijela, Grad Subotica je ovom odlukom tada ispunio zakonsku obvezu koju imaju još 72 općine u Srbiji po osnovu zastupljenosti nacionalne manjine u sastavu lokalnog stanovništva od minimum 5 posto.

Centar lokalne demokracije (CLD) Subotica, koji je osnovan sporazumom između Grada Subotice i Vijeća Europe 1993. kao lokalna organizacija civilnog društva koja pokreće inicijative zasnovane na uvažavanju kulturne i nacionalne raznolikosti stanovništva, a s ciljem uspostavljanja modela upravljanja koji osnažuje sve članove zajednice, u subotu je održao program obuke za članove Savjeta za međunacionalne odnose. Program je organiziran u okviru zajedničke inicijative CLD Subotica i jednog broja organizacija civilnog društva (Caritas, Romske edukativni Centar, Njemački narodni savez, HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta, Centar građanskih vrijednosti), a pod nazivom »Svi naši tornjevi«.

Oživljavanje javne debate

»Svi naši tornjevi« je program osmišljen kao skup raznovrsnih aktivnosti koje imaju za cilj obrazovanje za aktivno građanstvo, unaprjeđivanje sudjelovanja mladih u životu lokalne zajednice, istraživanje i javno zagovaranje, a koje su zajednički razvili tim CLD Subotica i lokalne partnerske organizacije kao i individualni suradnici i stručnjaci. Njegov glavni cilj je da se oživi javna debata o međureligijskoj i međunacionalnoj toleranciji i otvori javni prostor za šire sudjelovanje različitih lokalnih aktera koji bi zajedno pridonijeli sadržaju aktivnosti gradskog Savjeta za međunacionalne odnose«, rekla je direktorica CLD-a **Stanka Parać-Damjanović**.

»Organizacija dvije tematske javne debate, promocija bogatog vjerskog života, istraživanje i zagovaranje zasnovano na dokazima su naše glavne aktivnosti koje imaju za cilj promociju međureligijskog dijaloga i tolerancije i veću zastupljenost ove teme, kako na dnevnom redu donositelja odluka tako i lokalnih organizacija civilnog društva, nacionalnih i vjerskih zajednica. Objavljivanje publikacije s rezultatima istraživanja i preporukama s dva okrugla stola,

projektna brošura o vjerskom naslijeđu iz perspektive mladih, tematski broj časopisa *Mozaik* su naš zajednički doprinos za unaprjeđivanje javnog dijaloga na ovom planu u našoj lokalnoj zajednici«, objasnila je Parać-Damjanović.

Uloga Savjeta za međunacionalne odnose

»Formiranje Savjeta za međunacionalne odnose na nivou jedinica lokalne samouprave u Srbiji pridonosi cjelovitosti postojeće pravne regulative i institucionalne arhitekture zaštite i unaprjeđenja prava i sloboda nacionalnih manjina. Posebno je značajna njihova uloga u okviru sustava lokalne samouprave i principa ostvarivanja prava nacionalnih manjina na nivou vlasti najbližem građanima. Osim toga, može se reći da, shodno svojim nadležnostima, savjeti za međunacionalne odnose mogu imati proaktivnu ulogu u promoviranju ljudskih i manjinskih prava u lokalnoj zajednici, unaprjeđivanju informiranosti i uvažavanja principa poštovanja i prihvaćanja kulturnih, religijskih različitosti, međuetničkog dijaloga i tolerancije«, rekla je među ostalim Parać-Damjanović.

Savjet u Subotici

Savjet za međunacionalne odnose u Subotici ima deset članova – dva predstavnika srpskog naroda (**Jasmina Stevanović i Marko Marić**), četiri predstavnika mađarske nacionalne zajednice (**András Kószó, Ana Lulić Marko, Lilli Szabó i Roland Szabó**) i po jednog predstavnika hrvatske (**Slaven Dulić**), bunjevačke (**Branko Pokornić**), romske (**Klaudija Kurina**) i crnogorske (**Rade Bulatović**) nacionalne manjine.

Međutim, u Izvještaju pučkog pravobranitelja navode se i evidentni problemi, kako u osnivanju tako i funkcioniranju Savjeta za međunacionalne odnose. Ukazuje se na pasivni odnos, to jest manjak interesiranja nacionalnih vijeća prema ovim tijelima i potiče da se u većoj mjeri prepozna njihov značaj i uloga na lokalnoj razini. Savjeti za međunacionalne odnose nemaju funkciju »dodatne zaštite« manjinskih i ljudskih prava već bi trebali biti mjesto javnog dijaloga i kreiranja lokalnih javnih politika koje promoviraju poštovanje i prihvaćanje različitosti i doprinose socijalnoj koheziji, toleranciji i razumijevanju u višenacionalnim sredinama. Nasilje, diskriminacija ili govor mržnje mogu

se prevenirati edukacijom, javnim djelovanjem ovakvog institucionalnog mehanizma na lokalnoj razini. Sam po sebi SMO postaje platforma za kontinuirani dijalog među nacionalnim zajednicama, ali i platforma za suradnju sa svim drugim organizacijama civilnog društva na promociji principa poštovanja različitosti, istaknuto je na skupu.

Funkcioniranje savjeta

Na skupu je bilo riječi i o funkcioniranju i ovlastima ovih savjeta. O svojim stavovima i prijedlozima Savjet obavještava Skupštinu grada koja je dužna izjasniti se o njima na prvoj sljedećoj sjednici, a najkasnije u roku od 30 dana. Skupština grada je dužna prijedloge svih odluka koje se tiču prava pripadnika srpskog naroda i nacionalnih manjina prethodno dostaviti na mišljenje Savjetu.

Isto tako, Savjet ima pravo pred Upravnim sudom pokrenuti postupak za ocjenu ustavnosti i zakonitosti odluke ili drugog općeg akta Skupštine grada ako smatra da su njima neposredno povrijeđena prava pripadnika srpskog naroda i nacionalnih manjina predstavljenih u Savjetu i pravo da pod istim uvjetima pred Upravnim sudom Srbije pokrene postupak za ocjenu suglasnosti odluke ili drugog općeg akta Skupštine grada sa Statutom. Članovi ovih radnih tijela se biraju na prijedloge nacionalnih vijeća, a predstavnike srpskog naroda predlaže nadležno tijelo Skupštine grada. Ipak, najvažnije promjene koje bitno određuju efektivno funkcioniranje Savjeta odnose se na opredjeljenje zakonodavca da osigura samostalnost u radu na način da za člana Savjeta ne može biti izabran vijećnik Skupštine grada. Druga bitna promjena odnosi se na način odlučivanja, to jest da Savjet odlučuje konsenzusom članova. Novina u odluci o formiranju Savjeta odnosi se i na odredbu kojom se utvrđuje potreba da Savjet surađuje sa svim institucijama, organizacijama i udrugama za-

interesiranim za zaštitu i unaprjeđenje prava nacionalnih manjina na teritoriju Grada.

Upravo ovakvu ulogu SMO prepoznaje pučki pravobranitelj u svom posebnom Izvještaju, čiji nalazi su uključeni u Peti Izvještaj Republike Srbije (rujna 2022.) dostavljen Savjetodavnom odboru Vijeća Europe zaduženom za monitoring primjene Okvirne konvencije za zaštitu prava nacionalnih manjina. U ovom Izvještaju se među ostalim ističe kako je obveza osnivanja Savjeta u vezi s potrebom da na lokalnoj razini postoji tijelo koje omogućuje svim nacionalnim zajednicama zajedničko razmatranje pitanja međuetničkih odnosa i ostvarivanja prava nacionalnih manjina.

»Također, osnivanje takvog tijela je u interesu građana i jedinica lokalne samouprave jer zauzimanje zajedničkog stava svih nacionalnih zajednica koje su zastupljene u Savjetu prilikom davanja mišljenja i prijedloga doprinosi kvaliteti donesenih odluka. Na žalost, izostala je reakcija zakonodavca i sad se rezultat može očekivati u smislu unaprjeđenja stanja, ali samo ukoliko se poduzmu sve potrebne mjere i aktivnosti, kako bi se ne samo formalno, u smislu broja osnovanih savjeta, već suštinski postigao napredak i osigurali uvjeti da ova tijela ostvaruju svoju ulogu. Akcijskim planom za pregovaračko Poglavlje 23. Srbija je preuzela obvezu promovirati uspostavljanje i djelotvorno funkcioniranje savjeta za međunacionalne odnose na lokalnoj razini u svim općinama s etnički mješovitim stanovništvom. Također, preporuka Komiteta ministara Vijeća Europe je dana i u pogledu poticanja osnivanja i djelotvornog funkcioniranja savjeta. Imajući sve navedeno u vidu, kao i jedno od bitnih ograničenja u funkcioniranju SMO, to jest nedostatak proračunskih sredstava iz proračuna jedinica lokalne samouprave, proaktivni odnos i suradnja ovih savjeta u okviru različitih inicijativa, kako međunarodnih organizacija tako i organizacija civilnog društva su više nego dobrodošli za njihov rad«, zaključila je Parać-Damjanović.

Blagoslovljen temeljni kamen za nove jaslice

Stopama blaženice

»Izgradnja jaslica stajat će oko 200 tisuća eura. Nadamo se da će biti gotovo za godinu dana, do blagdana sv. Franje, te da će, uz Božju providnost, djeca od sljedeće jeseni već biti ovdje«, kaže s. Silvana

Prije tjedan dana, 28. listopada, blagoslovljen je temeljni kamen za nove jaslice koje će se graditi u sklopu vrtića *Marija Petković – Sunčica* u Subotici. Uz temeljni kamen donesen iz Prižbe, malog mjesta na Korčuli, u temelje jaslica položene su moći blažene Marije Propetog Isusa Petković, utemeljiteljice Družbe sestara Kćeri Milosrđa i vremenska kapsula s porukom tko gradi jaslice.

Gradnju jaslica, kao i prije više od dvadeset godina izgradnju vrtića, pokrenula je s. **Silvana Ivanka Milan**,

dugogodišnja poglavarica, a sada ekonoma samostana sestara Kćeri Milosrđa u Subotici.

Korak po korak, kamen po kamen

Odmah do vrtića *Marija Petković – Sunčica* u Skerlićevoj ulici, kuću, odnosno (sada) plac za izgradnju jaslica sestrama je darovala prva susjeda **Teza Nimčević**, koja je prepoznala potrebu i želju sestara za izgradnjom novog objekta.

»Sretna sam što sam mogla pomoći. Još prije sam kroz razgovor s časnom Silvanom shvatila da postoji potreba za malu djecu, za bebe, i odmah sam joj rekla da ću dati kuću. Meni *dica* nikad nisu smetala, oni mene razvesele. I sad su mi djeca u vrtiću bila prvi susjedi. Sad sam kod časnih, a kad sve bude gotovo onda ću *odjedared* imat punu kuću«, kaže vidno uzbuđena teta Teza, kako je mnogi zovu.

Potrebu za gradnjom jaslica davno je prepoznala s. Silvana, no za to su trebali vrijeme, dokumentacija i novac.

»Stigli smo i do ovoga. Gradilište je otvoreno, stara kuća je srušena i pred nama su veliki poslovi. Radimo svim srcem i nadamo se da će biti ostvarena naša davna želja da uz vrtić imamo i jaslice. U sklopu ovoga prostora bit će dvije jaslene skupine po 16 djece, a uz to će biti izgrađena kuhinja i apartman za potrebe samostana, a sve će stajati oko 200 tisuća eura. Nadamo se da će biti gotovo za godinu dana, do blagdana sv. Franje, te da će, uz Božju providnost, djeca od sljedeće jeseni već biti ovdje«, kaže s. Silvana.

Na milostima je zahvalila i predstojnica subotičkog samostana s. **Neliya Pavlović**, koja je između ostaloga rekla:

»Na ovaj pothvat su nas ohrabрили roditelji koji već imaju djecu u našem vrtiću,

a ne boje se otvoriti Božjim planovima i radosti prihvaćanja novih života. Postupno je ideja sazrijevala i nije puštala s. Silvanu dok se nije pokazao jasan znak da dobri Bog priprema srca ljudi za sabiranje kamenčića«.

Na polaganju glavnog »kamenčića« – temeljnog kamena bio je nazočan i direktor valpovačkog poduzetničkog centra **Vanja Miličević**, koji je partner u ovome prekograničnom projektu.

»Cilj ovoga projekta je podizanje pedagoškog standarda, kako u Valpovu tako i ovdje u Subotici. Pokrenuli smo ovu inicijativu, imamo partnera s kojim dijelimo interes, te tako možemo raditi na razvoju naših krajeva. Kompletan projekt iznosi oko milijun i pol kuna, odnosno oko 200 tisuća eura, a naš udio je ovoga puta bio nešto niži. Mi imamo radove na rekonstrukciji za što smo nabavljali opremu u vrijednosti od oko 30 tisuća eura, a razlika je otišla na stranu sestara koje imaju radove na izgradnji i puno veće troškove«, kaže Miličević.

Stoljeće prisutnosti i rada

Po riječima župnika župe sv. Roka mons. dr. **Andrije Anišića**, koji je i predvodio sam čin blagoslova, u srpnju ove godine, na blagdan blažene Marije Petković započelo je obilježavanje godine jubileja. Naime, ove godine se obilježava 100 godina prisutnosti i djelovanja sestara i polaganje temeljnog kamena i sam blagoslov je prvi događaj u nizu ove značajne proslave.

»Tako naše sestre na najbolji način nastavljaju ono zbog čega je blažena Marija Petković prije 100 godina dovela sestre u Suboticu, a to je briga za djecu«, istaknuo je Anišić.

Svoju radost izrekla je i provincijalna predstojnica Provincije Krista Kralja Družbe Kćeri Milosrđa s. **Mirjam Gadže**.

»Osobito mi je drago što se ovaj događaj uklonio u stogodišnjicu od dolaska sestara. Sestre nastavljaju stopama blažene Marije Petković. Blažena Majka je došla prvenstveno pomoći sirotij djeci, ali se kasnije pokazalo da su potrebe i ovdje jednake, da je i ovdje potrebno donositi ljubav, milosrđe, odgajati djecu za život. S tom karizmom smo i danas ovdje. Želimo nastaviti putem milosrdne ljubavi s najmanjima. Po providnosti koja je dovela našu blaženicu i mi danas najprije zahvaljujemo Bogu za stogodišnji hod s ovim narodom i nastavljamo raditi u službi najmanjih. To je naš put svetosti, kako je rekla blažena Marija: 'Svetost jedne osobe očituje se u njezinu odnosu prema djeci, koliko ih ljubi i cijeni' (pouka: 12.8.1944.). Neka njezin zagovor prati i ovu materijalnu gradnju, a još više duhovnu i životnu izgradnju svih onih koji će kroz ovu ustanovu proći«, kazala je provincijalka s. Mirjam Gadže.

Blaženičino ime osim dva vrtića u Subotici nosi još šest vrtića u Hrvatskoj: u Zagrebu, Splitu, Blatu, Puli, Čakovcu i Osijeku, a kako je s. Gadže rekla sve više se u njihov

 Darovateljica kuće Teza Nimčević

rad uključuju i laici budući da je duhovnih poziva malo, ali da ovim činom potiču i mlade naraštaje da se odvaže na redovnički život.

Prvi vrtić na hrvatskom jeziku

U ovaj projekt uključilo se i Hrvatsko nacionalno vijeće, na čelu s predsjednicom **Jasnom Vojnić** koja je ovom prilikom istaknula:

»Hrvatsko nacionalno vijeće danas ima malu ulogu, ali smo tu da potvrdimo da s. Silvana zaista živi djelo **Marije Montessori** koje glasi: 'Pomozi mi da uradim sam'. Sestre Silvani je trebala podrška, koju smo joj pružili. Hvala joj što je vjerovala u ovo. Kada hrvatska zajednica nije imala institucije, o našem narodu na ovom prostoru skrbi-la je Crkva, a to potvrđuje i obljetnica koje sestre obilježavaju. Obrazovanje na hrvatskom jeziku je prvo pokrenuto baš u ovome vrtiću i zbog toga je ovaj projekt još veći, važniji«, istaknula je Vojnić.

Početak radova na izgradnji jaslica

Za izgradnju jaslica zaslužno je Ministarstvo regionalnog razvoja Europskih fondova Hrvatske koje je preko programa prekogranične suradnje omogućilo inicijalna sredstva za projektnu dokumentaciju i početne radove, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Grad Valpovo kao partner u projektu, Provincija Krista Kralja Trećega samostanskog reda sv. Franje Družbe kreći Milosrđa, župa sv. Roka, te brojni donatori.

U prikladnom programu sudjelovala su djeca iz vrtića *Marija Petković – Sunčica* s odgojiteljicama, a svoju zahvalnost uputila je **Kristina Anišić** koja je bila prva ge-

neracija među djecom u ovome vrtiću, a danas je majka dvoje djece, vrtićkog uzrasta, te se nada nagodinu i jaslenog.

Vrtić *Marija Petković – Sunčica* otvorile su sestre Družbe Kćeri Milosrđa uz financijsku pomoć i podršku Katoličke službe za pomoć (CRS) još 2001. godine, a vrtić je nakon tri godine pripojen PU *Naša radost*. U Subotici, pri župi Marija Majka Crkve, radi i djeluje još jedan vrtić koji nosi blaženičino ime *Marija Petković – Biser* gdje se program također odvija na hrvatskom jeziku, a koji osim vrtićke skupine, od prije dvije godine ima i jaslice.

Ž. V.

Projektno rješenje

Izbori za nacionalna vijeća nacionalnih manjina

Smanjena mogućnost izbora

Šest manjinskih zajednica, od 19 koje sudjeluju na neposrednim izborima, neće imati mogućnost izbora – na glasačkom listiću imaju samo po jednu listu, piše dnevni list *Politika*. Naime, kako navode, kada je prošlog petka u ponoć podvučena crta ispod lista koje su se prijavile za neposredne izbore za nacionalna vijeća nacionalnih manjina 13. studenoga, postalo je izvjesno da će broj sudionika biti manji nego prije četiri godine. Do isticanja roka za kandidiranje na ovim izborima pristiglo je i prihvaćeno ukupno 50 izbornih lista 19 nacionalnih manjina, dok je na izborima prije četiri godine bilo 58 lista koje su kandidirane iz redova 18 etničkih zajednica. Najveća konkurencija je kod Bošnjaka, Albanaca, Rusina i Rusa, koji će birati između pet lista, četiri liste imaju Aškalije, po tri Egipćani, Bunjevci, Bugari i Slovaci, po dvije Česi, Rumunji, Romi i Ukrajinci. Ostali (Slovenci, Nijemci, Grci, Mađari, Poljaci i Vlasi) neće imati mogućnost izbora – na glasačkom listiću imat će samo po jednu listu.

Uspoređujući prošle izbore 2018. godine i ove *Politika* piše kako su Rusini kandidirali čak sedam izbornih lista, a Albanci šest, dok su po jednu listu imali samo Grci, Poljaci i Slovenci. Tada se, prema analizi Cesida, za 372 mjesta u 18 nacionalnih vijeća biranih neposrednim putem nadmetalo ukupno 1.067 kandidata (nešto manje od tri kandidata na mjesto jednog člana), dok se u slučaju četiri vijeća birana elektorskim skupštinama 105 kandidata nadmetalo za 90 mjesta (njih je bilo 379 elektora).

I na ovim izborima četiri nacionalna vijeća – crnogorsko, hrvatsko, sjevernomakedonsko i goransko – birat će elektorske skupštine.

Objašnjavajući činjenicu da je sada manje izbornih lista nego prije četiri godine **Emilija Orestijević**, projektna menadžerica u Cesidu, rekla je da je kod nekih nacionalnih zajednica došlo do ukupnjavanja i svjesnih dogovora da se ide s jednom ili s manjim brojem izbornih lista. Kod nekih drugih manjinskih zajednica čini se da nema dovoljno interesiranja za sudjelovanje u radu vijeća.

»To jeste veliki problem u ovom trenutku. Znači da ne postoji kompeticija i postavlja se pitanje što je uopće mo-

tiv pripadnika nacionalnih zajednica da izlaze na izbore kada to zapravo nije izbor, nego je davanje glasa samo jednoj jedinoj političkoj opciji s kojom netko legitimno ima pravo ne slagati se. Šest nacionalnih zajednica od ukupno 19 ima po jednu izbornu listu – to je zaista demotivirajuće za građane, pripadnike tih zajednica«, ocijenila je ona za *Politiku*.

U poseban birački popis za pripadnike 19 nacionalnih manjina koje biraju nacionalna vijeća na neposrednim izborima upisano je 454.807 birača, a onih koji nacionalna

vijeća biraju putem elektorske skupštine (Goranci, Crnogorci, Hrvati i Sjeverni Makedonci) još je 45.110 ukupno.

Orestijevićeva je ocijenila da su izbori za nacionalna vijeća nacionalnih manjina *ad hoc* tema kojoj se ne posvećuje dovoljno pažnje ni informacija u medijima. Pripadnici nacionalnih zajednica ne znaju dovoljno o svemu ovome, iako je u tijeku već četvrti izborni ciklus, a sama nacionalna vijeća ne rade dovoljno na edukaciji.

Kada je riječ o organizaciji ovih izbora u čiju se završnicu ulazi, sve teče dosta glatko, dodala je. Ono što je bilo problematično je preklapanje procesa popisa stanovništva i izbornog procesa za NVNM. »Naš dojam iz razgovora s lokalnim stanovništvom jest da često nisu razlikovali procedure popisa i upisa u PBP i zbunjivali su se oko toga. Zbog toga kao da nije ni bilo izborne kampanje, koja će vjerojatno ozbiljnije krenuti tek od danas. I to je sigurno doprinijelo činjenici da tema izbora nije bila dovoljno vidljiva u javnosti«, ocijenila je Orestijević.

Ruža Silađev, književnica

Što nije napisano kao da nije ni postojalo

Od tih prvih tekstova o Šokcima i mome selu kao da sam zaronila u more u kojemu se vide prekrasne biljke, životinje, kamenje, a kada ga se malo razgrne, nalaze se tu i biseri * Kada govorimo o pričama za djecu, dovoljna je samo tema, a onda dodatak mašte koji ih, nadam se, obogati * Mislim da je »divan« još u dobroj mjeri sačuvan najviše u obiteljima, jer oni koji se nisu školovali i odlazili van Sonte, bili su ili jesu u stalnom kontaktu s roditeljima, bakama i djedovima

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

»Proza **Ruže Silađev** ušla je trajno u hrvatsku narodnu baštinu kao zapis vremena prošlog i izvornog sončanskog jezika. Podunavski Hrvati-Šokci dobili su knjige na svom materinskom govoru i na hrvatskom standardnom jeziku u kojima se čuvaju sjećanja iz narodnog života i o osobama iz Sonte, u njima je značajan rječnik te sončanski nadimci s prezimenima. Svojevrсна etnografska proza ima i sva obilježja dobre kratke priče. Ruža Silađev svojim pisanjem ostavlja trajni trag u književnosti Hrvata u Vojvodini, u Republici Srbiji«. Riječi su ovo iz obrazloženja Nagrade za životno djelo na području književnosti koju je Ruži Silađev dodijelio Organizacijski odbor ovogodišnjih *Dana hrvatske knjige i riječi*

– *Dana Balinta Vujkova*. Ta nagrada povod je i za intervju s njome.

Ruža Silađev rođena je 1949. u Sonti, gdje i danas živi. Po obrazovanju je farmaceutkinja, sada u mirovini. Piše kratku prozu, pjesme, pripovijetke za djecu i dramske tekstove.

Objavila je do sada tri knjige. Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ* objavila joj je knjige *Divani iz Sonte* u dva izdanja (2007. i 2008.) i *Šokica pripovida* (2011.), a u vlastitoj nakladi objavila je knjigu kratke proze *Sonta u sjećanjima šokačkim* 2019. godine. *Divani iz Sonte* prva je knjiga proze na šokačkoj ikavici u povijesti objavljena s lijeve strane Dunava. Sve tri knjige za tisak priredila je

jezikoslovka i sveučilišna profesorica dr. sc. **Sanja Vulić-Vranković** iz Zagreba.

Proza i tekstovi Ruže Silađev objavljeni su u *Klasju naših ravni*, *Subotičkoj Danici*, *Hrvatskoj riječi*, *Glasu ravnice*, *Zvoniku* i *Hrvatskim novinama* u Subotici, časopisu *Lola* iz Banja Luke, *Zvona i Nari* iz Istre, na online glasilu *Hrvatski glas Berlin*, časopisima *Marulić*, *Matica* i *Kvaka* u Zagrebu, *Šokadija* i *Šokci u šokačkoj riči* u Vinkovcima, *Glasu Slavonije* u Osijeku, *Glasu komune* i *Isteru* u Apatinu, zbirkama priča *Preprekova jesen* i *Put do istine*. Pjesme je objavljivala u *Liri naivi*, u zbirkama pjesama s Rešetaračkih susreta, u zbirkama *More na dlanu* i *Kultura snova*. Priče za djecu objavljene su joj u *Hrcku* i *Klasju naših ravni*, *Novoj riječi*, a zastupljene su i u panorami *Zapisane avanture za velike i male*. Također, zastupljena je u antologijama pjesama *Odsjaji ljubavi: panorama suvremene duhovne lirike Hrvata u Vojvodini* i *Život je pisma: Antologija hrvatskoga pučkog pjesništva u Srbiji 'Lira naiva' 2003. – 2022.*

Za svoj rad dobila je nekoliko nagrada i priznanja. Dobitnica je prve nagrade na uskršnom natječaju katoličkog lista *Zvonik* (2016.) za priču o milosrđu; prve nagrade za pjesmu na *Šokačkoj večeri* u Sonti, 2018.; treće nagrade za priču na natječaju *Preprekova jesen 2017.*, u Novom Sadu; druge nagrade za pjesmu na *Večeri ikavice* u Stanišiću, 2017. kao i druge nagrade u Sonti na natječaju za *Lipu rič* 2019. Na natječaju Novosadske novinarske škole, 2016. i 2018. njene dvije priče za djecu su odabrane uz ostalih sedam (pisane na jezicima nacionalnih manjina), objavljene i prevedene na pet jezika i snimljene na audio CD-u za slijepu djecu. Katoličko društvo *Ivan Antunović* iz Subotice dodijelilo joj je 2020. godine nagradu *Ivan Antunović*.

► **Kako ste doživjeli Nagradu za životno djelo na području književnosti koju Vam je dodijelio Organizacijski odbor Dana hrvatske knjige i riječi – Dana Balinta Vujkova?**

Bila sam vrlo iznenađena, a onda nakon preispitivanja same sebe i sagledavanja onoga što sam objelodanila na papiru za ovih sedamnaest godina, nastupilo je osjećanje radosti i potvrde moga rada. Zahvaljujem Organizacijskom odboru *Dana hrvatske riječi – Dana Balinta Vujkova* kao i svima koji su vjerovali u moj rad i objavljivali ga već od prvih napisanih tekstova. Ja se trudim, pišem, a na urednicima je da to procjenjuju i objavljuju.

► **Pišete, kako ste naveli, sedamnaest godina. Zbog čega ste odlučili pisati o Šokcima u Sonti, o njihovom nekadašnjem životu, običajima, prezimenima, nadimcima...?**

Počelo je 2005. godine, sasvim slučajno. Prijateljica iz ranog djetinjstva s kojom još uvijek dijelim prijateljstvo, zamolila me je da napišem tekst o nekom običaju, nešto onako pravo šokački, budući da, kako je rekla, znam »lipo divanit«. Kako su se bližile poklade, napisala sam tekst *Prid poklade*, a dva-tri dana kasnije i *Poklade*, sjećajući se kako je to bilo u danima moga djetinjstva i djevojaštva. Povratna informacija je bila iznenađujuća. Oduševljenje. Zamolila me je da proslijedi tekst u novine, mislim da je to bila *Hrvatska riječ*. Ubrzo mi se javio, sada pokojni, književnik i urednik **Milovan Miković** i između ostalog rekao: »Pišite,

samo pišite... Mi ćemo to staviti u Časopis za književnost, znanost i umjetnost *Klasje naših ravni*«. Tako je počelo. Od tih prvih tekstova o Šokcima i mome selu kao da sam zaronila u more u kojemu se vide prekrasne biljke, životinje, kamenje, ali kada ga se malo razgrne nalaze se tu i biseri. Jednostavno više od istraživanja i pisanja nisam mogla odustati. Vuklo me je naprijed i naprijed i otvarali su se novi vidici, nove teme o sončanskoj prošlosti i sadašnjosti. Tako sam shvatila da imamo izvorne bajke koje nitko nije zabilježio, pa se hitro bacih u istraživanje i u nekoliko mjeseci sam skupila desetak. Uz njih tu su i imena i prezimena pripovjedača. Objavljene su u knjizi *Šokica pripovida*. Nažalost, nisam se dosjetila staviti godište rođenja i eventualno smrti pripovjedača. No, imam u svojoj arhivi. Također, vidjevši da ljudi objavljuju tu i tamo po neki nadimak, dosjetila sam se obraditi nadimke i prezimena. U to vrijeme, između 2007. do 2012., još je bilo dosta živih starih ljudi koji su mi mogli priložiti i one zaboravljene nadimke, npr. **Štrikini**, **Čerapini**... Tako sam zabilježila preko 420 nadimaka s prezimenima. U svakoj knjizi sam podastrla i »Tumač riječi«. Iz teksta u tekst izranjale su nepoznate riječi i tako iz knjige u knjigu povećavao se novi broj riječi.

► **Osim iz osobnih iskustava, do podataka za priče iz povijesti dolazite u razgovoru s mještanima. Imate li još kazivača i kazivačica?**

Kazivača i kazivačica još ima, to su ljudi stariji od mene deset i više godina. S njima se konzultiram, pitam ono što ne znam, to mi osigurava istinitost i autentičnost podataka i priča.

Također, kako bih došla do podataka o osobama, surađujem i s mjesnim matičnim uredom kao i s Crkvom.

► **Spomenimo i Vaše priče o fotografijama, koje objavljujete i u našem tjedniku. Neke fotografije su iz Vaše obiteljske arhive, od rodbine, a ima i onih od drugih osoba. Kako do njih dolazite?**

Puno je više fotografija od poznanika nego iz rodbine. Svi se poznajemo, rođena sam u Sonti, i moji svi, kao i sa suprugove strane, a nekad je, kao što znate, bilo puno djece, po sedmero-osmero. Što se tiče prikupljanja fotografija, sad mi se ljudi već sami javljaju. Kažu: »Joj, što imam zgodnu sliku, doneću ti«. Onda popričam s njima o fotografiji, o događaju koji fotografiju prati. Također, tu u razgovorima nailazim i na nove riječi.

► **Koliko su običaji i specifičan govor sončanskih Šokaca danas živi? Koliko uspijevaju odoljeti izazovima suvremenoga života, asimilacije i globalizacije?**

Mislim da je »divan« još u dobroj mjeri sačuvan najviše u obiteljima, jer oni koji se nisu školovali i odlazili van Son-te, su u stalnom kontaktu ili su bili s roditeljima, bakama i djedovima i tako sačuvali svoj govor. Već je poznato da je i dijaspora »ponijela« govor rodnoga kraja, pa ga i oni za sada još čuvaju. Zanimljivo je da recimo u Kanadi, gdje živi zajednica od možda dvadesetak obitelji iz Son-te i sastaje se, te na osnovu mojih tumača riječi i tekstova propituju jedni druge, zabavljaju se i eto, i na taj način čuvaju govor.

► **S obzirom na Vaše pisanje i knjige, kako Vas mje-sna šokačko-hrvatska zajednica doživljava? Kakve su reakcije?**

Reakcije su uglavnom pozitivne. Obično su to euforični komentari koji me, naravno, čine sretnom. U prilog tome ide solidan broj prodanih knjiga. Nađe se ponetko tko mi zamjera kada pišem o siromaštvu. Ali, to je već za mene jako prizemna tema. Ne mogu pisati drugačije nego što je bilo i negativni komentari takve vrste me ne mogu spriječiti u pisanju istine.

► **Svoje tekstove objavljujete i na Vašem Facebook profilu. To je novi medij, što Vam on pruža?**

Imam dosta pratitelja, moje objave ovako mogu pratiti i Sonačani koji više ne žive u Sonti. Neki podijele moju objavu, poput *Hrvatskog glasa Berlin*. Imam puno komentara, a oni su uglavnom pozitivni.

► **Poseban segment Vašega stvaralaštva je književnost za djecu. Obavljujete priče za djecu u *Hrcku*, one su uvrštene i u panoramu *Zapisane avanture za velike i male*, neke od njih su na natječajima Novosadske novinarske škole izabrane te prevedene na pet jezika i snimljene na audio CD-u za slijepu djecu. Kažite nam više o ovom segmentu Vašeg književnog stvaralaštva, kako one nastaju?**

Priče za djecu su nastajale kao i svi drugi tekstovi. Jednostavno nešto »klikne« u mozgu i od tog »klika« slažu se riječi i rečenice, nastaju događaji i novi osjećaji, proširuju se misli i eto, priče za djecu ili bajko-basne koje najčešće pišem. U rukopisu zbirke priča *Djetinjstvo koje ne poznaješ* uglavnom su autorske priče iz djetinjstva ili mojih članova obitelji, prijatelja i poznanika. Dovoljna je samo tema, a onda dodatak mašte koji ih, nadam se, obogati. Jako je lijepo pisati o djeci i za djecu s ovim razmakom u godinama.

► **Pišete i poeziju, neke od Vaših pjesama zastupljene su u antologijama *Odsjaji ljubavi: panorama suvremene duhovne lirike Hrvata u Vojvodini* i *Život je pisma: Antologija hrvatskoga pučkog pjesništva u Srbiji 'Lira naiva' 2003. – 2022*. Što Vam poetska forma omogućuje u odnosu na prozu kojoj ste ipak znatno posvećeniji?**

Ne doživljam sebe kao poetu. Izuzetno se dogodi da napišem pjesmu, mada mi liči na prozu u poeziji. Pjesma je za mene mali prostor što neminovno znači i mali broj riječi, rečenica i događanja, a pogotovo opisa običaja i ljudi. Proza je ono što me ispunjava. Tu se mogu razmahati kao slikar na velikom platnu.

► **Kakav je danas život šokačkih Hrvata u Sonti? Poznato je da i to selo trpi posljedice ekonomskih migracija, tu su, pretpostavljamo, i drugi izazovi...**

Trpi, trpi itekako. Kao i sva sela, polako nestaje. Sonta, devedesetih godina prestrašena, pa onda osiromašena kao i druga mjesta, nezaposlena... Sve je to utjecalo na raseljavanja, najprije u Hrvatsku, a posljednjih pet-šest godina u Njemačku i druge zapadnoeuropske zemlje. Nije za osudu, jer su obitelji došle do kruha i ruha.

► **Kad već pričamo o Sonti, kako vidite rad mjesne KPZH *Šokadija* koja radi na očuvanju šokačke baštine u tom selu, a ima i svoju *Šokačku kuću*? Udruga se nedavno reaktivirala...**

KPZH *Šokadija* se trudi, mada je korona loše utjecala na naš rad kao i odlazak nekoliko značajnih osoba za Šo-

kadiju. Nešto više mladih je skoro angažirano, pa se nadamo da će biti i one prijašnje aktivnosti. Tu je i OKUD *Ivo Lola Ribar* koji ima više članova i nekoliko entuzijasta koji pomno prikupljaju i rekonstruiraju narodne nošnje kao što radi i *Šokadija*.

► **Koliko su, po Vašem mišljenju, šokački Hrvati u Podunavlju povezani glede rada na očuvanju svoje baštine? Konkretno, imaju svoje godišnje okupljanje pod okriljem manifestacije *Šokci i baština*, tu je i recimo okrugli stol *O Šokcima je rič*. Treba li više ovakvih programa?**

Od »viška glava ne boli«. Treba da ima i više manifestacija i napose više publikacija, općenito, više pisane riječi. Što nije napisano kao da nije ni postojalo. Osobno sam čvrsto uvjeren u to. Šokci u Podunavlju čuvaju kontinuitet u suradnji, mada bi suradnja mogla biti i veća, ali tu je uvijek onaj financijski faktor.

► **Do sada ste objavili tri knjige – *Divani iz Sonte* (u dva izdanja), *Šokica pripovida* i *Sonta u sjećanjima šokačkim*. Nešto ste već spominjali u razgovoru na tu temu. Kako stojite glede rukopisa u pripremi, koji su Vam, u tom smislu, daljnji planovi?**

Da, tri su objavljene knjige. Imam pedesetak novih priča iz Sonte kao i nekoliko publicističkih radova o običajima – primjerice o pobožnosti za pokojnika ili o proljetnoj prehrani Šokaca u Sonti – koji će možda ugledati svjetlo dana u novoj knjizi. Nadam se tomu, samo da bude zdravlja i razuma, jer imam 73 godine. NIU *Hrvatska riječ* poslala sam rukopise za djecu *U vrtu Beskrajno Zeleno* i *Djetinjstvo koje ne poznaješ* koji su u međuvremenu dopunjeni.

SESTRE DOMINIKANKE
KONGREGACIJA SVETIH ANĐELA ČUVARA

75

GODINA
DJELOVANJA
SESTARA
DOMINIKANKI
U SUBOTICI

CRKVA
SV. JURAJ
SUBOTICA

AKADEMIJA

12. studenoga u 19 sati

Predavač:

dr. sc. Ivan Armanda

Predstavanje knjige:

„Ispunjeno vrijeme”

s. Blaženka Rudić

Klara Dulić Ševčić

EUHARISTIJSKO SLAVLJE

13. studenoga u 10.30 sati

Predsjed:

Mons. Ivan Čurić

pomoćni biskup

dakovačko – osječki

Sudjeluju:

Katedralni zbor „Albe Vidaković”

Dirigent: Miroslav Stantić

„Garden Quartet”

Kornelije Vizin – orgulje

Završen 65. Sajam knjiga u Beogradu

Željno čekani susret

Stanka zbog koronavirusa rezultirala je ogromnim zanimanjem čitatelja da se ponovno susretnu s nakladnicima na starom mjestu: Sajmu knjiga. Veliki broj izlagača, mnoštvo novih i starih naslova, sajamski popusti i rasprodaje u bescijenje dovoljan su razlog da na Sajmu dan proleti, a da to ni ne primijetiš. I ove godine bez jasnog odgovora: čega se to organizatori srame, odnosno zašto nema pljeskavica?

Tri pune godine čekali su ljubitelji knjige – domaći i iz susjednih zemalja – da najveći regionalni sajam otvori svoje kapije i da pohrle ka manje ili dobro poznatim halama, gdje su ih isto tako nestrpljivo, ali i spremno, čekali brojni domaći i strani nakladnici na svojim štandovima. Sudeći po gužvi prošloga četvrtka, ali i po službenim podacima od 163.616 posjetitelja s kupljenim ulaznicama, čitatelji su se itekako zaželjeli Međunarodnog sajma knjiga, koji je ove godine (od 23. do 30. listopada) 65. puta održan u Beogradu.

Na uobičajeni upit onih koji nisu bili, a (kao) zanima ih, »kako je bilo« možda najprecizniji odgovor bio bi: »velika gužva, ali ako znaš što tražiš, bez problema plivaš kroz rijeku ljudi«. Da, zastane li se na trenutak na katu hale 1 i pogleda li se dolje, kolone ljudi između štandova lako se mogu usporediti s obližnjom Savom koja se tisućama godina lijeno valja ka svom konačnom odredištu kod Kalemegdana. I recimo odmah: velika je prednost za ovu priliku biti Beograđanin – naravno, pod uvjetom da ste ljubitelj knjige – jer se Sajmu možete vraćati nekoliko dana, budući da ga je za jedan dan teško obići, a da ne govorimo o onih nekoliko sati koje posjetitelji iz drugih sredina obično provode na njemu.

Usporedimo li ga s prethodnim, koji je održan još »pretkovidne« 2019., nekako, bar potpisniku ovoga teksta, djeluje kao da je razmjerno davno započeti trend »vraćanja korijenima« ove godine ne samo nastavljen nego i dodatno pojačan: na sve strane, dakle kod mnogih nakladnika, friški naslovi iz starije i novije povijesti Srbije, »geopolitička razmatranja«, knjige etnoloških i religijskih sadržaja, mape, kalendari, kandila... Ma, kao što bi sjajna ekipa iz *Nadreality showa* rekla: Sajam vjerske opreme.

Tihi, skromni, a pametni i vrijedni

Pa ipak, na više od 30.000 četvornih metara, na koliko se smjestilo 416 izlagača (od toga 325 domaćih i 91 inozemni), posjetitelj koji nije opterećen (deklarativnim, a lažnim) »čuvanjem tradicije, običaja, vjere i nacionalnog identiteta« lako će na(i)ći na tražene sadržaje, plus na veliki broj iznenađenja koja su sastavni dio ovakvih manifestacija u vidu novih, nepoznatih ili već zaboravljenih naslova. Nije tu samo riječ o nekoliko najvećih nakladnika koji po pravilu zauzmu najveći broj četvornih metara i imaju najviše naslova nego isto tako i onih manjih, čiji štandovi ne šljaste niti je na njima gužva. Jedan od takvih je i štand *Heliksa* iz Smedereva, čiji glavni urednik **Bojan Stojanović** ljubazno pristaje na razgovor za *Hrvatsku riječ*:

»Nakon tri godine pauze zbog korone pokazalo se da je zanimanje za Sajam knjiga izuzetno veliko, što i sami vidite. Vidi se da je publici nedostajala manifestacija ovoga tipa, a ono što me osobno posebno raduje je činjenica da vidim puno mladih ljudi, kao i grupa koje dolaze u okviru organiziranih posjeta, bilo da je riječ o školama ili nekom drugom tipu ekskurzije«.

Kao i obično kada se na stranu stave sve negativne posljedice korone, i Stojanović kaže kako im je upravo ta stanika dala dovoljno vremena da se što bolje pripreme, jer su specijalno za Sajam pripremili nekoliko novih knjiga, uglavnom iz područja popularne znanosti, ali i dobitnika

ovogodišnje nagrade Europske unije za književnost, roman *A Babukar je išao prvi* **Giovannija Dozzinija** (koji je bio i gost Sajma knjiga). Osim popularne znanosti, *Heliks* značajnu pozornost poklanja suvremenim europskim piscima iz manje poznatih ili popularnih književnosti, poput rumunjske ili islandske, primjerice. Stojanović kaže i što im je motiv da prevode i objavljuju upravo takve naslove:

»Riječ je o romanima koji su dio programa 'Kreativna Europa' i oni se uglavnom bave pitanjima identiteta, nerijetko sukobljenih. To je danas, nažalost, izuzetno aktualna tema koja sve nas manje ili više dotiče. Kada je riječ o islandskoj, ali općenito i skandinavskoj književnosti, mogu reći da tome poklanjamo sve više pozornosti jer je i zanimanje čitatelja sve veće. Na taj način mislim da potičemo i kulturne veze između našeg i tih naroda u čemu nam puno pomažu i nacionalni programi skandinavskih zemalja prilikom objavljivanja ovih knjiga, na čemu smo im veoma zahvalni«.

Marija Bačević iz beogradske nakladničke kuće *Ind Media Publishing*, kao i njezin prethodnik, ističe kako je veoma zadovoljna i zanimanjem, ali i prodajom knjiga na Sajmu.

»Vidite i sami kolika je gužva, što već samo po sebi dovoljno govori o tome koliko su se ljudi nakon korone zaželjeli Sajma knjiga. Ali, ne mogu reći da smo se posebno pripremali za Sajam u smislu novih naslova. Naravno, imamo ih nekoliko, ali tako je i inače kada se Sajam kontinui-

rano održava. Mogu reći da nam najbolje ide knjiga **Bojana Savića** *Kako preživeti drugo svetsko stanje*, a veliko je zanimanje, posebno budućih mama, i za knjigu *Trudnoća i nega dece*, kao i za još nekoliko naslova«, kaže Bačević.

Nobelovci niskih cijena i sendvič plastičnog okusa

S obzirom na velike gužve koje podsećaju na to kao da se knjige dijele, u satima posjeta Sajmu bilo je jednostavno nemoguće doći do izjave predstavnika velikih nakladnika poput *Lagune*, *Booke* ili zagrebačke *Školske knjige*, primjerice. Ljubazno, ali odlučno »sad nemamo vremena, vidite kakva je gužva« bilo je neizgovoreno »dodite (malo) sutra«.

Knjige se u najvećem dijelu, naravno, nisu dijelile, ali su razlog velikih gužvi svakako bili značajni sajamski popusti ili pak totalne rasprodaje koje su bile na rubu besplatnosti. Ovo drugo posebno se odnosi na antikvarijate, tradicionalno smještene na kat hale 4, gdje su pojedini vlasnici upravo po načelu svojih kolega-trgovaca »sve za euro« iznad gomila nabacanih knjiga isticali vidno istaknute natpise »svaka knjiga 100 dinara«. Tako su se, poput vašarske lutrije (»svaka dobija«), u istom cjenovnom košu našli i nobelovci poput **Laxnessa**, i prastari srpskohrvatsko-engleski rečnici, i *Guliverova putovanja* **Jonathana Swifta**, i tko zna otkud nabavljene knjige na mađarskom, engleskom ili nekom drugom jeziku, te na tisuće (zaista na tisuće) drugih znanih i neznanih, popularnih i manje popularnih autora i njihovih djela.

Među onima koji su strpljivo prebirali po na sve strane razbacanim knjigama (ime antikvarijata namjerno ne spominjemo) naišli smo i na Beograđanina **Milana Stanojevića**. Kaže da je redoviti posjetitelj Sajma, posebno dijela gdje se nalaze antikvarijati:

»Umirovljenik sam i zaljubljenik u knjigu, ali isto tako i u stripove. To najvećim dijelom, zbog niskih mirovina, jedno s drugim ne ide, ali ovo je prava prilika da popunim svoju biblioteku. Za jedno društvo žalosna je činjenica da su knjige spale na tako niske grane da ih se može kupiti jeftinije od čokolade ili bureka, ali za mene osobno je to dobro. Dok se drugi budžašto ratosiljaju knjiga iz svojih biblioteka, ja svoju punim koliko to već mogu«.

Na koncu, spomenimo i nešto što je nekoć bio sastavni dio Sajma iako blage veze nema s knjigama. Riječ je, naravno, o štandovima s pljeskavicama koji su, odlukom organizatora od 2017., valjda zbog »nekulture« i »nepripravnosti« jednoj ovakvoj manifestaciji jednostavno uklonjeni. Sendviči plastičnog okusa koji su ih zamijenili jedina su ponuda hrane na Sajmu koji se ne mogu ni usporediti s mirisom čumura na vrućoj »pljeski«. Pravo je pitanje zašto se organizatori srame autentične balkanske hrane? Jesu li bili nekoć na *Interliberu*, gdje kobasice sa senfom idu tako da se sve puši? Jesu li bili na Sajmu stočarstva u Hódmezővásárhelyu gdje se za *birka paprikás* ili *pörkölt* stoji u redu i po 15-20 minuta? Tamo organizatori nisu opterećeni ovakvim kompleksima. Jer, opće je poznato: knjiga se najbolje probavlja kad si sit.

Zlatko Romić

»Memento mori«

Koncem prošlog i početkom ovog tjedna većina groblja u Subotici su »oživjela«. Oni stanovnici koji su pokretni iskoristili su dane vikenda i početak tjedna da posjete svoje mrtve pretke i urede njihove grobove, a oni nepokretni su u svojim kućama 1. ili 2. studenoga palili svijeću na njihov spomen, »da im sija vječita svjetlost«. Srednjovjekovna latinska izreka »memento mori« doslovce znači: »sjeti se smrti«, odnosno: »sjeti se da si smrtnik«, ali u prenesenom značenju (po mom shvaćanju) i: »sjeti se i svoji mrtvih predaka«, bilo da znaš gdje im je grob ili su (najvjerojatnije u boljem slučaju) zakopani na nekom nepoznatom mjestu. Kada je riječ o običaju štovanja mrtvih, najčešće se nesvjesno ponašamo kao praljudi, jer običaji vezani uz smrt često potiču iz poganskih vremena, a crkveno-vjerski običaji samo su se tome prilagodili. Radi pobjede nad smrću ljudi su stvorili vječita bića-bogove, naravno prema svom liku. Nažalost, neki ljudi u povijesti povjerovali su da su i oni bogovi, što je mnogima donijelo neviđene patnje i muke. Ali, i tu je pronađen odgovor: »zemlja je dolina patnje i muke, vječiti mir i blaženstvo čeka smjerne ljude gore na nebu, u raj«. Život i smrt je jedna od glavnih tema filozofije, ali i vjerskih nauka. Nemojte se uplašiti, neću početi »filozofirati« i raspravljati o religijama (možda malo, onoliko koliko je i neophodno). Uglavnom želim govoriti o tome što smo mi ljudi-graditelji pridonijeli štovanju mrtvih predaka. Osnovna teorija graditeljstva govori o dva praoblika ove djelatnosti koji su nazvani »edikula« i »trilit«. Prvi izraz (lat. ades) znači dom, kuća odnosno (mali) hram, a drugi znači »tri kamena« odnosno (nadgrobni) spomenik.

Priče o potrazi za »vječitim životom«

Jedan od prvih graditelja, mitski mezopotamski polubog Gilgameš, koji je gradio zidove grada Uruka, imao je svog vrlo dobrog druga Enkidua, koji je umro. U želji da ga oživi krenuo je u potragu za jednom travom koja ljude čini besmrtnima. Poslije mnogo muke pronašao je tu travku, ali je od umora zaspao i, dok je spavao, jedna zmija mu je pojela tu biljku. I tako, ništa od mitske besmrtnosti. U drugoj biblijskoj priči opet ulogu ima jedna zmija, koja je nagovala Evu da pojede jabuku sa zabranjenog drveta. Ona je brzo pojela jabuku s drveta spoznaje, ali je Bog to primijetio i nije stigla pojesti i drugu jabuku s drva besmrtnosti, pa smo zato smrtni, ali nas čeka vječni život u raj. Ali prije toga moramo još proći »sudnji dan« kada svi uskrсну i pravedni će dobiti vječni život, a grješni konačnu smrt (slučaj nije baš jednostavan). Francuska književnica **Simone de Beauvoir** u svom fantastično-filozofskom romanu *Svi smo smrtni* priča o jednom muškarcu imena Fosca, koji zahvaljujući jednom eliksiru živi već 800 godina i nesretan

Projektirani Newtonov kenotaf

je što ne može umrijeti, jer je tijekom stoljeća izgubio svoje voljene i ideale. Zaključak romana: »samo život s krajem može dati smisla idejama, borbi, osjećanjima, ljepoti«.

Građevine za mrtve

Danas su naša groblja »mali gradovi«, s ulicama i placovima na kojima stoje naše »vječne kuće«. Ako smo bili jako bogati, mogli smo si na većem placu podići i malu građevinu – kapelicu; ako smo manje bogati, onda se diže spomenik od kamena, a siromašniji obično dobiju drveni križ i malu zemljanu humku. Postoje i velike nadgrobne humke od zemlje (kurgani), koje su prije puno vjekova podizali stepski narodi, od Rusije do naše Kanjiže, preko mrtvih tijela svojih vladara. Jedna takva se nalazi pored puta Horgoš – Kanjiža. Najpoznatiji tip nadgrobnog spomenika je »kamena humka« piramida. Treći tip spomenika zove se kenotaf. To je simboličan grob ili spomenik podignut u spomen na pokojnika čije se tijelo nalazi drugdje. Riječ kenotaf grčkog je podrijetla (kenos – prazan i tafos – grob). Kenotafi se obično podižu u čast pojedinca, a ima i onih koji su podignuti u sjećanje na grupe pojedinaca, npr. izgubljenih ili stradalih vojnika na nepoznatim lokacijama (grob Neznatog junaka na Avali). Jedan od najpoznatijih kenotafa (nikad realiziran) je tzv. Newtonov kenotaf, čiji je projekt izradio Francuz **Étienne-Louis Boullée**. Nadgrobni spomenik je projektiran u obliku najsavršenijeg geometrijskog tijela kugle. Trebao je biti visok 150 m, viši od Keopsove piramide (139 m). Mi Subotičani isto imamo jedan veliki kenotaf ispred katedrale koji se zove Spomenik palim borcima i žrtvama fašizma. Većina zemnih ostataka mrtvih žrtava ne nalazi se u grobnici. Specifičan spomenik je *Ptica slomljenih krila* na Senčanskom groblju. Tijela pobijenih se nalaze u tridesetak zajedničkih neistraženih grobova-raka, a njihova (pretpostavljena) imena su urezana na veliku kamenu ploču. Sjetimo se: i oni su naši mrtvi.

Popis, dopis i otpis

Čega god ozbiljnijeg da se late, vlasti u ovoj državi u kontinuitetu svako malo pokazuju i dokazuju da nisu sposobne završiti na odgovarajući način. Po čijem su nalogu 1999. i 2003. ubijeni novinar **Slavko Ćuruvija** i premijer **Zoran Đinđić** do danas se ne zna, baš kao što se ne zna niti tko je i po čijem nalogu 2004. na Topčideru ubio vojnike **Dragana Jakovljevića** i **Dražena Milovanovića**. U sva tri slučaja »istraga je u toku«, a kad će biti završena i objelodanjena javnosti zna samo Đekna. Ništa bolje sreće građani nisu niti kada je riječ o novijim slučajevima: ne znaju ništa o detaljima rušenja u

Hercegovačkoj u Savamali, prometnoj nesreći kod napolatne rampe u Boljevcu, eksploziji u Krušiku, plantaži trave u Jovanjici... Tko ih ne zna, još bi mogao pomisliti da vlasti svih generacija i boja u Srbiji namjerno sabotiraju vlastiti posao.

Ima, naravno, i poslova koji su po svojoj naravi važniji čak i od pitanja funkcioniranja pravosudnog sustava i koji se jednostavno moraju privesti kraju. Pa na koncu ispadne da su i za to nesposobni. Sjetimo se, primjerice, 2007. i izjašnjavanja građana o posljednjem broju Ustava: kako nakon prvog dana ne bi doživio fijasko, rok je produljen za još jedan dan ne bi li se namakao »50 posto plus jedan« glas (u Vojvodini niti na taj način »nije prošao«). Ako je 15 godina dug rok za sjećanje u ovoj dinamičnoj zemlji, evo nam posljednjeg primjera: popis stanovništva, koji je počeo 1., a trebao biti završen 31. listopada 2022.

Međutim, kako je priopćio Republički zavod za statistiku (RZS), popis će biti produžen od jednog do tjedan dana, jer... posao nije završen. Među gradovima u kojima popis nije završen (Beograd, Novi Sad, Pančevo, Smederovo, Valjevo, Šabac, Užice) našla se i Subotica i na taj se način pridružila listi sredina u kojoj je praksa odstupila od teorije, odnosno sredinama u kojima je zacrtana projekcija promašila cilj, što samo ide u prilog naprijed izrečenim tvrdnjama o nesposobnosti države da završi posao u

predviđenom roku. Zašto je to tako, nije posao običnog građanina da lupa glavu, ali mu na koncu svakako ostaje gorak okus srama što svakodnevno svjedoči fušeraju s najviših položaja.

A gorak okus tek nas čeka, jer i pored toga što popis nije okončan, neki podaci su već porazniji i od najpesimističnijih prognoza. Naime, prema riječima pomoćnika direktora RZS-a **Petra Korovića**, do 30. listopada u Srbiji je popisano oko 5.800.000 kućanstava i stanova u kojima živi oko 6,3 milijuna stanovnika, a nepopisanih je do toga dana ostalo oko 85.000 kućanstava i stanova, odnosno oko 200.000 stanovnika. U usporedbi s popisom stanovništva iz 2011., prema kom je Srbija imala 7.186.862 stanovnika, već se sada može reći da će ova država zabilježiti minus od 600.000 do 700.000 žitelja, što je ravno nestanku Novog Sada, Niša i Kragujevca zajedno. Tako je Korović jednim nepotpunim, ali egzaktnim podatkom u koš bacio sva predviđena ovdašnjih demografa, čije su se projekcije kretale između 6,8 i 6,9 milijuna stanovnika.

Kada je o Subotici riječ, ništa bolja slika. Grad koji je, zajedno s Palićem (!), 2011. brojao 105.681 stanovnika, a s okolnim naseljima 141.554, na dan 31. listopada bilježi tek nešto više od 120.000 stanovnika koji žive u nešto više od 48.000 kućanstava i stanova. Realno je teško zamisliti da će do ponedjeljka, 7. studenoga, ta brojka biti značajno viša kao što je realno i pretpostaviti da je na teritoriju koju pokriva Grad Subotica žitelja manje za jedan Bajmak, Čantavir i Palić. I sa znanjem samo osnovnih matematičkih operacija lako je izračunati da u Subotici danas u jednoj kući ili stanu ne žive niti tri osobe, od kojih su bar dvije davno prošle biološki vrhunac reproduktivne moći. Posljedica je to ekonomskog napretka i prosperiteta svih vrsta koji nam se u posljednjih desetak godina svakodnevno serviraju preko servisa virtualne stvarnosti, a kojoj ne svjedoči na stotine tisuća mladih koji su, iz samo njima poznatih razloga, iz Srbije sreću otišli tražiti u Beču, Frankfurtu, Kopenhagenu, Stockholmu, Amsterdamu ili Londonu s ciljem da se u zavičaj u dogledno vrijeme ne vrate. Ako se uopće ikada i vrate.

Na koncu, kao neka vrsta bezveznog zaključka moglo bi poslužiti i nešto što ti prvo padne na pamet kada pomisliš o sposobnosti vlasti u ovoj državi: ako 275 popisivača u Subotici ne može odraditi posao u zacrtanom roku, onda korijen problema leži u onome tko je rok zacrtao. Ili je broj popisivača mali u odnosu na broj stanovnika i teritorij koji pokrivaju, ili je riječ o njihovoj nesposobnosti. Sa stajališta konačnih činjenica to je potpuno svejedno, ali je bitno sa stajališta boje obraza. Ah, da: kod vlasti on nikada ne crveni.

Z. R.

U slavu i čast nebeskog zaštitnika

»Kad se malo zađe u iskopine koje u Srijemskoj Mitrovici postoje od rimskih vremena, vidimo da je put sv. Dimitrija trajno prisutan u ovome gradu i da ovaj grad ne nosi slučajno ime po tom svecu«, kazao je nadbiskup i metropolit đakovačko-osječki mons. Đuro Hranić

Trodnevno slavlje svetkovine zaštitnika Srijemske biskupije sv. Dimitrija započelo je 20. listopada svečanim misnim slavljem u katedrali-bazilici sv. Dimitrija đakona i mučenika u Srijemskoj Mitrovici. Svetu misu predvodio je mons. **Eduard Španović**, koji je tijekom svoje propovijedi izrazio značaj i vrijednost stoljetnog obilježavanja ovog velikog zaštitnika, te pozvao vjernike da u narednim danima pristupe sakramentu pokore kako bi valjano i svečano proslavili nadolazeću svetkovinu. Trodnevnicu se nastavila svečanim večernjim slavljem u utorak, 25. listopada, koje je predvodio biskup **Fabijan Svalina**. Župni zbor Sveta Cecilija na čelu sa sestrom **Cecilijom Tomkić** uveličao je ovo slavlje svečanim pjevanjem psalmodija, himni i hvalospjeva. Tijekom slavlja velečasni **Tomislav Lasić** je u svojoj homiliji pozvao na

dišnja proslava zaštitnika Srijemske biskupije i proslava 25 godina svećeništva mons. Fabijana Svaline i godinu dana biskupstva je održana 26. listopada u katedrali sv. Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici.

U spomen na bogatu povijest

Na misnom slavlju su sudjelovali predvoditelj mons. Fabijan Svalina, generalni vikar Srijemske biskupije mons. Josip Ivešić, nadbiskup i metropolit đakovačko-osječki mons. **Đuro Hranić**, nadbiskup i metropolit beogradski mons. **Stanislav Hočevan**, nadbiskup u miru mons. **Marin Srakić**, biskup požeški **Antun Škvorčević**, grkokatolički vladika **Đura Džudžar**, pomoćni biskup đakovačko-osječki mons. **Ivan Ćurić**, dijecezanski upravitelj Subotičke biskupije mons. **Ferenc Fazekas**, otpravnik poslova Apostolske nuncijature u Beogradu mons. **Simon Bolivar Sanchez Carrion**, svećenici Srijemske biskupije te Beogradske, Subotičke i Đakovačko-osječke nadbiskupije, predstavnici Srpske pravoslavne crkve iz Sremske i Bačke eparhije.

Grad Srijemska Mitrovica nosi ime po sv. Dimitriju, đakonu, koji je 304. godine za vrijeme cara **Dioklecijana** u Srijemskoj Mitrovici bio mučen. On je zaštitnik Srijemske biskupije i zaštitnik katedrale u Srijemskoj Mitrovici.

»Kad se malo zađe u iskopine koje u Srijemskoj Mitrovici postoje od rimskih vremena, vidimo da je put sv. Dimitrija trajno prisutan u ovome gradu i da ovaj grad ne nosi slučajno ime po tom svecu. U njegovo vrijeme je bio također mučenik biskup **Irinej**, ali njegov kult koliko

god da je prisutan, nije toliko raširen i on nije toliko popularan kao sv. Dimitrije. U ono vrijeme su đakoni bili uz biskupa i oni su se brinuli za sirotinju. Budući da se on bavio onima koji su bili negdje na rubu, onda ga je običan puk na osobit način volio i za njegova života. Nakon njegove mučeničke smrti je započeo kult koji je osobito bio raširen među vjernicima i to je ostalo da današnjih dana. Sada kako ovdje postoji biskupija i kako je crkva ovdje ponovno postala katedralom, sve je dobilo sasvim novo

primjer svetog Dimitrija i njegovu predanost Bogu. Nakon propovijedi biskupski kancelar velečasni **Tomislav Lasić** i generalni vikar mons. **Josip Ivešić** svečano su izrekli prisege na vjernost svetoj Katoličkoj crkvi te obećali da će svoje povjerene im položaje obavljati savjesno i u skladu s naukom Katoličke crkve. Biskup Fabijan Svalina je zajedno s velečasnim Tomislavom i mons. Josipom svečano potpisao dokument o novopostavljenim mjestima budućih povjerenika Srijemske biskupije. Sre-

značenje. Srijemska biskupija je s našom đakovačkom biskupijom kroz 235 godina bila u personalnoj uniji, što znači da je jedan biskup upravljao s dvije biskupije. Srijemska biskupija ponovo se osamostalila 2008. godine«, izjavio je mons. Đuro Hranić.

Proslava srebrnog jubileja

Monsinor Fabijan Svalina je prvi puta bio sudomaćin proslave svetkovine sv. Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici.

»Svjedoci smo činjenice da se nalazimo na lokalitetu koji je vrlo značajan, jer ima povijesno značenje. Možda pola metra ili metar ispod ove zemlje na kojoj mi hodamo nalaze se arheološke iskopine, ulice, naselja, odnosno grad Sirmij po kojem su šetali svečari koje danas slavimo, između ostalih i sv. Dimitrije. Dok ovo govorim moje misli lete u taj ambijent više od 1700 godina unazad. Želio bih se uživjeti u stvarnost te dimenzije koje su sv. Dimitrije, sv. Irinej i brojni drugi srijemski mučenici bili kadri posvjedočiti Krista Gospodina. Velika je to i impresivna slika koja nas kršćane obvezuje«, istaknuo je mons. Svalina i osvrnuo se na 25 godina svog svećeničkog poziva: »Radostan sam što se na ovaj biskupijski događaj okupio veliki broj biskupa iz Srbije i iz Hrvatske, a isto tako i hodočasnici iz gotovo svih župa, da možemo častiti našeg dragog sveca, zaštitnika katedrale i naše biskupije. Iza mene je 25 godina svećeništva. Zaređen sam za svećenika Đakovačko-osječke biskupije u Đakovu 1997. godine. Puno toga se promijenilo za 25 godina, kako u povijesti tako i u mom osobnom životu. Bio sam na različitim službama, mjestima na koje me Crkva slala. Prije nešto više od godinu dana nisam ni slutio da ću biti izabran i imenovan za biskupa ove srijemske crkve. Zahvaljujem Gospodinu na svim tim milostima koje mi je omogućio kroz ovih 25 godina. Molim zagovor, pogotovo sv. Dimitrija i sv. Anastazije i svih dragih sirmijskih muče-

nika, da me snaže u ovome hodu Crkve, zajedničkom hodu svih nas, prema onome vječnome uskrsu na koji nas Gospodin poziva«, kazao je biskup Svalina i izrazio zadovoljstvo što je u proteklih godinu dana ostvario puno kontakata i poznanstava unutar državne strukture i Srpske pravoslavne crkve, što je, kako je rekao, dobar preduvjet za ozbiljniji i sustavniji rad u struktuiranju određenih pitanja unutar Srijemske biskupije.

Povezanost župnog i kulturnog djelovanja

Svetkovina sv. Dimitrija je od velikog značaja i za župljane iz Srijemske Mitrovice koji ovaj blagdan stoljećima proslavljaju kao crkveni god.

»Za sve nas je ovo prigoda da se okupimo, ne samo hrvatska zajednica iz Srijemske Mitrovice nego i župljani iz ostalih župa iz Srijema i iz drugih mjesta Srbije i Hrvatske. Sama činjenica što je prošle godine u našem gradu ustoličen novi biskup, a i činjenica da je Srijemska Mitrovica ponovo središte biskupije je značajno iz više razloga. Prvenstveno s aspekta Srijemske biskupije kao mlade reosnovane biskupije, a za nas manjinske zajednice koje gravitiraju prema Katoličkoj crkvi, prvenstveno hrvatske, mađarske, njemačke i drugih zajednica koje žive u Srijemskoj Mitrovici. Vjerujem da ćemo svi zajedno imati punu podršku, kako u svom vjerskom tako i očuvanju svog nacionalnog identiteta«, kaže **Zlatko Načev** u ime DSHV-a Srijemska Mitrovica.

Hrvatski kulturni centar *Srijem* – Hrvatski dom se svake godine uključuje u organizaciju proslave sv. Dimitrija.

»Povijest Hrvatskog kulturnog centra Srijem u novije vrijeme (iako smo nasljednici starih hrvatskih udruga s početka XX. stoljeća), počinje 1997. godine upravo u prostorijama župe sv. Dimitrija. Od Drugog svjetskog rata do tada hrvatska se kultura čuvala samo u Katoličkoj crkvi kroz nošenje nošnji, čuvanje Isusovog groba, čuvanje običaja, a od 1997. godine kroz instituciju Hrvatskog kulturnog centra Srijem. Hrvata ne bi bilo bez Rimokatoličke crkve, a naročito ne bi bilo jedne institucije kao što je Hrvatski kulturni centar *Srijem*. Također, u svim poslovima župe uvijek se trudimo aktivno sudjelovati, raditi, djelovati, pomagati župniku, a sada biskupu i biskupiji, u organizaciji svečanosti i liturgija. Od kada postoji HKC *Srijem* svake se godine na sv. Dimitrija održava narodna zabava u Hrvatskom domu. Nekada je to bilo u župnoj dvorani, a sada, kako smo u posjedu, organiziramo slavlje u našem Hrvatskom domu«, izjavio je predsjednik HKC-a *Srijem* – Hrvatski dom **Krunoslav Đaković**.

Središnjoj svečanosti u Srijemskoj Mitrovici nazočili su generalni konzul Generalnog konzulata RH u Subotici **Velimir Pleša**, zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**, gradonačelnica Srijemske Mitrovice **Svetlana Milovanović**, predsjednik Skupštine Grada **Vladimir Pavlović**, načelnici susjednih općina iz Hrvatske, glavni urednik Hrvatske katoličke mreže, predstavnici nacionalnih vijeća, te vjernici iz župa Srijemske biskupije.

S. Ž. i S. D.

Večer svetaca u Subotici

Sv. Tarcizije – Na anđeoskoj straži

Kako već nalaže desetogodišnja praksa, uoči svetkovine Svih svetih, 31. listopada u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici organizirana je *Večer svetaca*. *Večer svetaca* (*Hollywin*) je nastala kao odgovor na marketinški popularnu *Noć vještica* (*Halloween*), koja se izravno suprotstavlja katoličkoj tradiciji.

Deseta *Večer svetaca* bila je posvećena sv. Tarciziju, dvanaestogodišnjem dječaku koji je nosio Presveti sakrament zatvorenici i koji je svojim vlastitim životom štitio Krista, te je na tome putu i ubijen.

Spomendan mu je 15. kolovoza. Rođen je 263., a preminuo je 275. godine. Slavi se kao zaštitnik ministranata, mladih i čuvara Presvetog sakramenta. Program je počeo duhovnim nagovorom župnika župe Uskrsnuća Isusova vlč. **Vinka Cvijina**, koji je i prije deset godina imao čast otvoriti prvu *Večer svetaca* u Subotici.

»Tijekom deset godina na ovoj pozornici prošetali su se svetački velikani, poput Male Terezije sa svojim roditeljima, Majke Terezije iz Kalkute, sv. Antuna Padovanskog, sv. Dominika, sv. Filipa Nerija, sv. Terezije Avilske blažene Marije Propetog Isusa Petković, sv. Franje Asiškoga, sv. Josipa, a danas je s nama sv. Tarcizije. On je bio prvi ministrant Katoličke crkve i zato je zaštitnik ministranata, mladih i čuvara Presvetog sakramenta. Iako je bio samo dječak, resila ga je velika ljubav prema Presvetom sakramentu, tolika da je i svoj život dao za njega«, rekao je među ostalim vlč. Cvijin i dodao kako je i danas najvažnije ljudima donijeti Boga, ali u teškim vremenima važno je i sačuvati vjeru, braniti ju i predati u naslijeđe.

»Neka i ova večer bude još jedna pobjeda svetih, te nas nadahne da živimo dostojno poziva na koji smo pozvani.«

Tekst za predstavu *Na anđeoskoj straži* napisala je, te djecu i mlade pripremila vjeroučiteljica **Danica Mlinko**. U spomenutoj predstavi glumila su pretežno djeca iz župe Marija Majka Crkve iz Aleksandrova u Subotici, te djeca i mladi drugih subotičkih župa. Tako su se među glumcima ove godine pronašli: **Pavao Piuković, Vedran Peić, Slađan Bošnjak, Marija Sekereš, Marija Gabrić, Matija Sekereš, Andrija Ivanković, Karlo i Josip Kujundžić, Marin Vidaković, Marijan Rukavina, Marko i Matej Margetić, Ivan Crnković, Pavle Franjković, David Ivandekić, Josip Svirčev, Terezija Sekereš, Manuela i Ivona Šimon, Staša Repčen, Andrea Šimon, Roko Piuković i Janja Marki**. Glazbenu podlogu za predstavu odabrao je **Darko Temunović**.

Život sv. Tarcizija, o kojemu ima malo podataka, budući da je živio u prvim stoljećima nove ere, bio je povod za razmišljanje o službama, odnosno različitim načinima služenja vjernika laika u crkvi.

O proteklih deset godina govorila je u uvodnom dijelu **Nevena Mlinko**, koja je više godina i sama režirala predstave o svecima za ovu prigodu.

»Prije deset godina, predvođeni svećenicima, mladi Subotičani su u večeri prije blagdana Svih svetih ponudili program koji bi bio potpuno drugačiji od onoga koji nam nameću svjetski trendovi. Izabrali su javno zastupati život i proslavljati svetost naspram poganske kulture smrti i *Noći vještica* te su svoju snagu, vrijeme i kreativnost stavili u službu Krista i njegove zaručnice Crkve. Subotica je bila plodno tle, a vjernici su posjećivanjem ovoga programa u velikom broju pokazali da im godi druženje sa svecima«, rekla je među ostalim Mlinko.

A da je to tako potvrdio je i ove godine izuzetno veliki broj posjetitelja koji je do posljednjeg mjesta ispunio dvoranu.

Župa Marija Majka Crkve iz Aleksandrova u Subotici bila je od početka organizator *Večeri svetaca*, uz suradnju i nesebičnu pomoć djece, mladih i odraslih iz gotovo svih subotičkih župa. Kao i ranijih godina, večer je bila humanitarnog karaktera, te se prikupljao dobrotvorni prihod koji će biti usmjeren za misije.

Ž. V.

Večer sjećanja na Franusha Prekpaljaja

Zahvalnost i čast

U spomen na preminulog **Franju Franusha Prekpaljaja**, jednog od osnivača, aktivnog člana i u dva mandata predsjednika Nadzornog odbora HKD-a *Šid*, tamošnja kulturna udruga je 31. listopada u župnoj dvorani sveta Kata u Sotu organizirala večer sjećanja. Nakon svete mise u župnoj dvorani su se okupili

članovi HKD-a *Šid*, Franjin obitelj i veliki broj njegovih prijatelja i suradnika kako bi mu odali godišnji pomen. Kroz tekstove koje su pročitali posjetiteljima, a koji su zabilježeni u katalogu osme likovne kolonije likovnog kluba HKD-a *Šid* posvećenom Franji, njegovi prijatelji su se podsjetili na njegov život i djelo, dobročinstvo, plemenitost i doprinos u nastanku i razvoju rada hrvatske šidske udruge.

U čast njegovih djela

Predsjednik Organizacijskog odbora likovne kolonije HKD-a *Šid* i Franjin prijatelj **Josip Pavlović** obratio se gostima na početku večeri podsjećajući ih tom prilikom na Franjin doprinos u razvoju šidske udruge.

»Franja je cijeli svoj život proveo u Šidu. Tu je zajedno sa svojom obitelji radio kao pekar, stekao brojne prijatelje i aktivno sudjelovao u životu župe i naše udruge. Na nesreću, tragično je preminuo 25. rujna prošle godine. Pokopan je u rodnom mjestu Zjum na krajnjem jugu Kosova. Nas nekoliko njegovih prijatelja išlo je na njegov sprovod. Imali smo želju da poslije godinu dana od njegove pogibije upriličimo i večer sjećanja na njega, jer je ostavio neizbrisiv trag na nas mnoge. Znao ga je gotovo cijeli Šid i željeli smo se i na ovaj način podsjetiti na Franjine aktivnosti i doprinose u radu udruge

te na veličinu njegove ličnosti. On je bio čovjek velikog srca i pamučne duše. Ja sam ga nažalost upoznao tek po osnivanju Društva 2010. godine. Nešto bliže nas je povezala tragična smrt njegove prve supruge **Prene**, a nakon toga i smrt moje supruge **Marije**. Nakon toga je naše prijateljstvo preraslo do nivoa koji se teško može riječima opisati. Mislim da bi mogao svatko od prisutnih posvjedočiti o njegovoj veličini i dobroti. Sve što sam rekao je glavni razlog moje motivacije da mu posvetim nekoliko riječi kroz skromni katalog vezan za prošlu likovnu koloniju kojoj se on radovao. Zamolio sam i druge koji su ga poznavali da nešto napišu o njemu. Prava veličina tog skromnog kataloga je upravo u tome što je svatko iz svog ugla nešto lijepo rekao o Franji.«

Jedna od autorica teksta o Franji je i članica HKD-a *Šid* **Vera Radivojkov**.

»Franju pamtim prije svega kao dobrog čovjeka, uvijek spremnog da pomogne i da se nađe u nevolji. Sjećam ga se kao uvijek nasmijanog. Također ga se sjećam po mirisu njegovog kruha, kao i mnogi Šidani koji su često bili ne samo njegove mušterije u pekari nego i prijatelji i u tuzi i veselju, kao što smo se i ove večeri okupili. Tužni smo što je povod Franjin odlazak, a radosni

što smo ga poznavali i što je bio dio naših života. Vjerujem da je negdje s nama i hvala mu što nas je okupio«, izjavila je Vera Radivojkov.

Pored velikog broja Franjine obitelji, prijatelja i suradnika, ovom događaju je prisustvovao i zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**.

»Pokrajinska Vlada i Tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama pomaže rad udruge, nacionalnih zajednica, nacionalnih manjina koje su bogatstvo Vojvodine i Srbije. Raduje me što sam na ovom događaju u Sotu i što sam imao priliku prisustvovati večeri sjećanja na aktivnog člana šidske udruge. Također me raduje što su udruge u Srijemu aktivne i što se sve više ističu svojim radom. Broj ljudi koji je na ovom događaju pokazuje da je i hrvatski puk na ovim prostorima zainteresiran za rad svojih udruge, da ih potiče i da svi zajedno čuvaju hrvatsku povijest, baštinu, kulturu i sve ono što krasi jedan narod«, istaknuo je Kaurić.

Večer sjećanja obogaćena je prigodnim glazbenim programom pod nazivom *Panonski evergreen*, u izvedbi **Marka Križanovića** i njegovog prijatelja **Sándora Kolompára** iz Subotice uz projekciju Franjinih obiteljskih fotografija, fotografija s njegovim prijateljima, članovima Društva i bliskim suradnicima.

S. D.

Volonteri *Etnokampa* u Osijeku

Nagrada i poticaj za dalji rad

I odrasli, baš poput djece, vole nagrade. Vole kada netko primijeti njihov trud i rad. Tako su volonteri *Etnokampa*, njih oko 60, bili na zasluženom jednodnevnom izletu u Osijeku. Nije to bio običan izlet nego izlet protkan poviješću, duhovnošću, glazbom i druženjem.

Predvođeni predsjednicom Hrvatske čitaonice Subotica i organizatoricom ovoga puta **Bernadicom Ivanković** volonteri su 29. listopada imali priliku posjetiti Muzej Slavonije, koji broji više od 300 tisuća muzejskih predmeta, te se upoznati s daljom i bližom poviješću ovog dijela Hrvatske.

Posjetitelji iz Subotice i okolice obišli su župu i osječku konkatedralu sv. Petra i Pavla apostola, gdje ih je dočekaio župnik mons. **Adam Bernatović**, župni vikar **Antun Nikolić**, đakon **Domagoj Brkić**, kao i njihovi mladi koji su ih ugostili.

Uz razgledanje Osijeka i obilazak tržnog centra volonteri su imali priliku, mnogi od njih prvi puta, prisustvovati veličanstvenoj operi *Samson i Dalila* u Hrvatskom narodnom kazalištu, te se po završetku i upoznati s glazbenicima. Sam ambijent, glazba, sjajni solisti, zbor i baletani, te fenomenalna scenografija i kostimografija doprinijeli su da to bude izlet koji će se pamtili cijeli život.

»Zaista smo imali priliku uživati u ovome susretu, koji je ostvaren zahvaljujući divnim ljudima, otvorenima za suradnju. Uz posredstvo vlč. **Tomislava Vojnića Mijatova** imali smo priliku obići konkatedralu i upoznati se sa svećenicima i mladima iz njihove župe, a velika hvala ide i Muzeju Slavonije koji je otvorio svoja vrata za naše volontere. Posebna zahvala ide Osječko-baranjskoj županiji i Hrvatskom narodnom kazalištu u Osijeku koji su nam omogućili da završnica

dana bude doista posebna, da možemo gledati operu«, kaže Bernadica Ivanković i dodaje kako je ovaj put trebao biti organiziran još prije korone, ali iz svima poznatih razloga on je tek sada proveden u djelo.

»Željeli smo ljude, koji godinama rade kao volonteri u *Etnokampu* nagraditi. Voljeli bismo kada bismo ovakva edukativna putovanja mogli organizirati svake godine, ali i ako bude svake druge godine bit ćemo zadovoljni. Važno je naglasiti da svi ti ljudi, bilo da su mlađi ili stariji, dragovoljno rade. Daruju za djecu i *Etnokamp* svoje vrijeme, svoj trud i rad. Imamo volontere različitih uzrasta, od 15 godina pa sve do onih u sedmom ili osmom desetljeću, a ovo im je bila nagrada uz ono već izgovoreno hvala«, kaže sugovornica.

Poznato je da Hrvatska čitaonica Subotica ima više programa tijekom cijele godine, a oni najpoznatiji koji okupe najviše djece su *Dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova* i nadasve poznat *Etnokamp* u kojem je i ove godine bilo više od 120 djece i oko 60 volontera.

Iako im po, riječima predsjednice, ne manjka volontera niti ideja uvijek su otvoreni za nove ljude koji žele raditi s djecom i mladima.

Ovo putovanje je bilo na poticaj mnogima, a već po povratku su krenule nove ideje za sljedeći *Etnokamp* koji će biti realiziran tijekom ljeta naredne godine.

Ž. V.

Naši gospodarstvenici (CXXI.)

»Limuzinke« na Verušiću

Pionir uzgoja francuske rase tovnih goveda limuzin u Srbiji Miroslav Kiš svojim primjerom pokazuje koliko je sistem krava-tele veoma dobar izbor za uzgoj goveda, a najpovoljnija u tom sistemu za gajenje je limuzin rasa

Verušić je selo kod Subotice, a dijeli se na Gornji i Donji Verušić. Obuhvaća teritorij površine čak 5.700 hektara, a prema popisu pučanstva broj stanovnika koji žive na salašima je tek 998. Većina žitelja se bavi poljoprivrednom proizvodnjom u okviru obiteljskih gospodarstava na salašima, ratarstvom i stočarstvom.

Na obiteljskom gospodarstvu u Donjem Verušiću **Miroslav Kiš** se bavi uzgojem tovnih goveda rase *limuzin*, čija je postojbina Francuska. Nakon sedam uvoza junica i priplodnih bikova iz Francuske, ovo gospodarstvo sada ima svoja grla u sistemu krava-tele. Prednost ove rase je prije svega u tome što su, kao jedna od pet francuskih nacionalnih mesnih rasa, izuzetno velikog randmana, odnosno imaju daleko bolji udio mesa u ukupnoj težini. Rasa *limuzin* je dovoljno mesnata i tako zadovoljava interes uzgajivača, klaničara, potrošača.

Subvencioniranim kreditom do matičnog stada

»Svaki dan sam intenzivno kao poljoprivrednik u poslu stočarstva. U sistemu krava-tele imamo krave i bikove rase *limuzin* i to je svakodnevni posao, a to prati i ratarska, biljna proizvodnja, osiguravanje hrane, to je najširi pojam od stočarstva do ratarstva. Minimalno za dohranu teladi kupimo visokoproteinski koncentrat, ali mi sami

proizvodimo hranu za stoku s oranica koje obrađujemo. Pioniri smo u tom tovnom sistemu krava-tele, prvi smo iz inozemstva, Francuske, uvezli mesnu rasu goveda *limuzin*. To su tova goveda, krave daju određenu količinu mlijeka, ali ne bavimo se mužom; to mlijeko posisa njeno tele u vremenu laktacije. Imamo 118 krava zajedno sa sinovima, sa svim našim povezanim gospodarstvima, 7 priplodnih bikova, a to znači da ima preko 100 telenja tijekom godine. Znači, mi se bavimo proizvodnjom priplodnih budućih krava junica i bikova rase *limuzin*. Prodajemo mlade priplodne junice za koje naš kupac može ostvariti poticaje za kvalitetno priplodno grlo do 50 posto, što nije za zanemariti. Znači, ono što ne ode u priplod proda se tovljaču, a to su telad od 5 do 8 mjeseci. Suština je širenje ove rase za proizvodnju mesa. Moja iskustva nudim i drugima; ne prodajemo samo junce i bikove nego im prenosimo i tehnologiju kako to mi radimo pa da kupac to prilagodi kod sebe. Ostajemo povezani s kupcima i dijelelimo nova iskustva«, kaže Kiš i navodi kako je s uzgojem goveda rase *limuzin* počeo 2018. godine, pojašnjavajući da je Vlada Srbije te godine donijela uredbu o poticajima za taj vid govedarstva, koja ga je potaknula da počne s uzgojem *limuzin* goveda.

»Pomoću kredita kupili smo matično stado i kada se kupi s državnim subvencioniranim kreditom koji nema

deviznu klauzulu nego dinarsku, to je povoljno, čak je i osiguranje tog grla tri godine. Bez subvencija ne bismo ušli u neku investiciju. To su veliki motivi da to tako postaviš da se uzme kredit od države i onda još dobiješ 50 posto poticaja i na taj način smo pronašli matematiku da uzmemo kvalitetna priplodna grla.»

Zatvoren četverogodišnji krug

Miroslav Kiš, iako pionir, nije početnik u ovoj proizvodnji.

»Ovo je peta godina kako se bavim uzgojem. Naš prvi oteljen proizvod, naše prvo tele koje se ovdje rodilo ima već svoje tele tako da smo zatvorili taj četverogodišnji krug i tako već imamo naše verušičko *limuzin* govedo, jer teorija kaže da svaka generacija poprima osobine lokacije i okoliša prirodne sredine, tako da za deset generacija goveda poprimaju utjecaj sredine, hrane, vode i zraka. Mi ističemo, budući da su to životinje od 500 do 1.000 kilograma da je važan i temperament uzgajivača, jer se netko od tih životinja plaši.«

Miroslav Kiš kaže da su *limuzinke* uvozili tri godine, za svoje i druga gospodarstva, a sada njihovo gospodarstvo ima svoja grla za prodaju.

»Uzrok prosvjeda poljoprivrednika u Srbiji prošlog kolovoza izazvan je lošom nacionalnom agrarnom politikom. U Subotici smo podržali inicijativu za spas poljoprivrede u Srbiji. Bili smo nezadovoljni situacijom i dodatno lošom godinom zbog suše. Mnogima ostaju dugovi kredita za iduću godinu, postoji i dalje vrtlog nepovoljnih zaduživanja. Sluha nije bilo ni od lokalnih, pokrajinskih niti republičkih vlasti. Ostalo je na obećanjima da će Grad Subotica sljedeće godine izdvojiti više novca za agrar, a priča o visini razlike u otkupnoj cijeni suncokreta je u procesu.«

»Imali smo sedam uvoza iz Francuske, preko 500 junica i 13 priplodnih bikova, to nije lako uvesti s 2.000 kilometara, tu je karantena, transport, specijalna plaćanja, taj proces traje od tri do pet mjeseci. Napravili smo i udruženje odgajivača *limuzin* rase u Srbiji, nas sedmero, pa onda nastojimo i po pitanju aktualnih administrativno-interesnih naših potreba zajednički nastupiti prema nadležnima. Svi koji imamo infrastrukturu na području Srbije, posjede, zemljište ili pašnjake, ovakav uzgoj sigurno ima budućnost zato što ne traži veliku obvezu muže svaki dan i gazdovanja s mlijekom. Ovdje toga nema i onda je za mlade koji se nisu bavili govedarstvom privlačno ući u sistem krava-tele i bave se time uspješno, što i zagovaram. Danas nije samo cilj proizvesti poljoprivredni proizvod nego ga i znati plasirati.«

Obiteljsko gospodarstvo

Na koncu razgovora Miroslav Kiš kaže:

»Ja sam u ovome odrastao, dakle od djetinjstva, otac **Andraš** i pokojna mati **Marija** su se bavili poljoprivredom na ovom gospodarstvu, a početkom 90-ih otac mi je prepuštao gazdovanje. Ovdje živim sa suprugom **Ivanom**, djecom **Andrejem**, **Antonijem**, **Matejom**, **Emanuelom** i ocem. Najstariji sinovi, Andrej i Antonio imaju svoja gospodarstva, pomažu mi u poslu, diplomirani su inženjeri agrobiznisa, studirali su u Nizozemskoj, a mlađa djeca još pohađaju škole. Radim što i moji preci, a valja ići u korak s novinama u poljoprivrednoj proizvodnji«, kaže Miroslav Kiš.

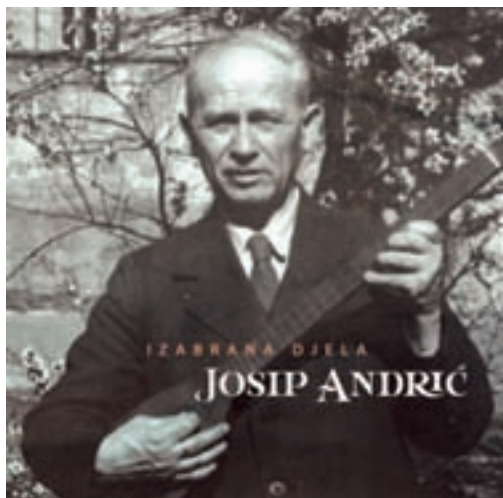
Zvonko Sarić

CD s izabranim djelima Josipa Andrića

ZAGREB – Josip Andrić (1894. – 1967.) bio je hrvatski skladatelj, glazbeni teoretičar i kritičar, etnomuzikolog, publicist, književnik, jezikoslovac, prevoditelj, katolički

pregalac, putopisac, dugogodišnji urednik brojnih hrvatskih tiskovina. Podrijetlom je iz Bukina u Bačkoj. Među ostalim, bio je predsjednik i glavni dirigent Hrvatskog tamburaškog saveza, skladao je više od 500 djela, od opera, baleta, preko suita, sonatina, simfonijskih plesova, simfonijeta, kantata, pa sve do popijevaka, vokalnih kompozicija, crkvenih i tamburaških skladbi te kola. Posebnu pozornost Andrić je posvećivao umjetničkoj promociji tamburaške glazbe i tambure kao instrumenta, maštajući o tamburaškoj filharmoniji, napisavši više izvornih djela namijenjenih tom instrumentu nego itko prije njega.

Upravo u njegovu čast diskografska kuća *Croatia Records* iz Zagreba objavila je CD s 14 izabranih djela koja najbolje predstavljaju njegov rad u području glazbe. Dio Andrićevog opusa izveli su **Ana Orić, Ana Ticić Bušić** i *Tambura quintet*, a skladbe *Suton, Kupi, diko, ciglice, Oči moje, U bašči procvali orasi, Djevojačko sanje* i *Žetelačko kolo* nakon dugo godina ponovno su snimljene kako bi obnovile sjećanja na jednog od doajena hrvatske tamburaške glazbe. Sve skladbe s CD-a mogu se poslušati i na Youtube kanalu.

Prepekova jesen u Novom Sadu

NOVI SAD – HKUPD *Stanislav Prepek* organizira sedmu po redu manifestaciju *Prepekova jesen* koja će biti održana sutra (subota, 5. studenoga) u prostoru Tribine mladih, u Kulturnom centru Novog Sada. Početak je u 18 sati. Ovom prigodom bit će predstavljen zbornik priča pristiglih na natječaj *Prepekova jesen 2022.* te uručene

nagrade autorima triju najuspješnijih priča. Prvu nagradu žiri je dodijelio **Stjepanu Crniću** iz Zagreba za priču *Mala šetnja*, druga nagrada pripala je **Sanji Rotim** (Italija) za *Vidim sve u snovima*, a treća **Perici Vujiću** (Vinkovci – Novi Sad – Subotica) za priču *Mama, zar opet plačeš?*.

Izložba Ane Petrović u Novom Sadu

NOVI SAD – U ponedjeljak, 7. studenoga, u 19 sati, u Galeriji SULUV-a, bit će otvorena izložba umjetnice **Ane Petrović** *Na rubu*. Izložba se realizira u okviru programa partnerske suradnje SULUV-a s Hrvatskim društvom likovnih umjetnosti Osijek.

»U svojim radovima Ana Petrović kombinira fotografiju, video, zvuk, ready made objekte, te se igra sa samim

postavom, odnosno donosi nam objekte koji se nalaze na fotografijama u stvarnom obliku unutar postava ili ih na različite načine mijenja, te se tako igra s okom promatrača i na neki način rasteže, odnosno donosi nove dimenzije medija u kojima stvara. Zajednička vizija koja je prisutna u svakom radu je drugačiji način prezentacije stvarnosti, kako bi se istakla prezentacija vizualnog, koje je višemedijski manipulirano, nagnuto, zaobljeno, koje izlazi iz standarnih okvira, u razgraničenju stvarnosti i reprezentacije, realnosti i vizualne transmisije iste«, navodi se u tekstu **Nataše Kadin**.

Izložba će biti otvorena do 18. studenoga 2022.

Poziv za slanje rukopisa

Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice poziva književne autore i autorice iz Srbije koji stvaraju na standardnom hrvatskom jeziku ili na dijalektalnim govorima Hrvata da šalju svoje neobjavljene rukopise radi njihove moguće objave u idućoj, 2023. godini. Rukopise je potrebno poslati u elektroničkom obliku na e-mail: naklada@hrvatskarijec.rs. Rok za slanje rukopisa je do 31. prosinca 2022. godine.

O uvrštanju nekog od rukopisa u nakladnički plan za 2023. odlučivat će Nakladničko vijeće. Prispjeli rukopisi se ne vraćaju autorima.

Ujo i Garašanin, Vujkov predložen za Vukovu nagradu

29. listopada 1893. – *Subotičke novine* pišu da se mje-sni hrvatski prvak **Boza Šarčević** prozvan **Ujo** dopisivao sa srbijanskim državnikom **Ilijom Garašani- nom** (auto-rom spisa *Načertanije*) u vrijeme restauracije ustavnog poretka u Ugarskoj 1860. i nakon toga. »Pokojni Garaša- nin vrlo se interesirao za našu narodnu bunjevačku stvar i našu sudbinu skupčao je sa sudbinom Srba u obće i sa sudbinom Srbije i balkanski naroda napose«, zaključuje list.

30. listopada 1970. – *Subotičke novine* pišu da je Uprav- ni odbor HKUD-a *Bunjevačko kolo* u Subotici donio odlu- ku da za *Vukovu nagradu*, koju svake godine dodjeljuje Kulturno-prosvjetna zajednica Srbije, predloži subotičkog pisca i sakupljača narodnih umotvorina **Balinta Vujkova**. Prijedlog su podržali i članovi Literarne sekcije Društva.

31. listopada 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da su 29. listopada pristaše vojvođanskog pokreta održale skupšti- ne u Starom Bečeju i Senti. Skupština u Starom Bečeju održana je u hotelu *Imperijal*. Među inim, govorio je **Grga Vuković**, odvjetnik i prvak Hrvatske seljačke stranke iz Sombora.

1. studenoga 1897. – *Neven* piše da je 26. listopada u hotelu **Pere Stipića** u Subotici *Kolo mladeži* održalo svoju veliku godišnju skupštinu i izabralo novu upravu.

Promina u „Kolu Mladeži.“ Ove jeseni je istekla i druga godina našem mladome „kolu“ i po tom je društvo 26. lis- topada u svratištu Pere Stipića održalo svoju godišnju veliku skupu i restauraciju. Prema svojim načelima novoga pridsidnika odabrali u osobi g. **Josipa Vojnića Hajduka**o jednog od glavnih borioca za bunjevački jezik, zvanjem odvitničkog kandidata. Javne i velike za- sluge prošlogodišnjeg pridsidnika **Mukio Budinčevića** su ričom i zapisnikom pripoznate i zahvaljene.

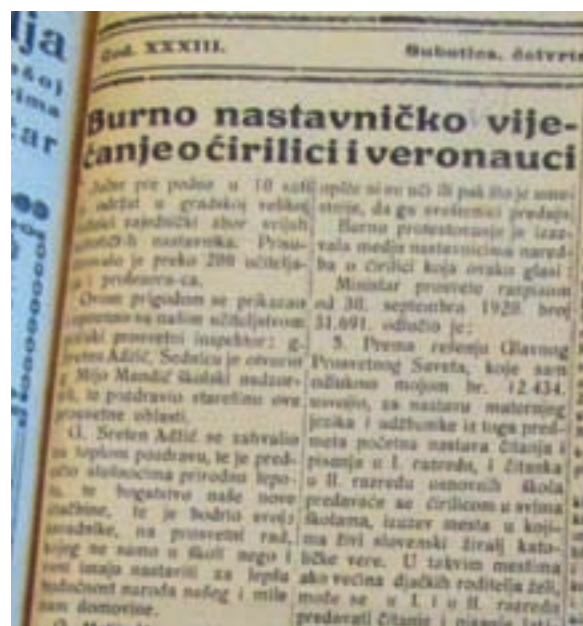
Skupština se zahvalila bivšem predsjedniku **Ivanu Mu- kiji Budinčeviću** na radu i za njegovog nasljednika iza- brala **Josipa Vojnića Hajduka**, odvjetničkog vježbenika.

2. studenoga 1951. – *Hrvatska riječ* piše da novinsko- izdavačko poduzeće *Hrvatska riječ* izdaje uskoro *Bunje- vačke narodne pripovijetke* **Balinta Vujkova**. Knjiga sa- drži 60 narodnih pripovijedaka iz okolice Subotice. Član- kopisac (**Blaško Vojnić Hajduk**) bilježi da se do pojave Balinta Vujkova rijetko tko od kulturnih radnika osmjelio na ovakav pothvat. Objavljeno je svega 20 pripovijedaka, i to po kalendarima.

3. studenoga 1970. – *Borba* donosi članak svog dopisni- ka iz Subotice (**Slobodan Stanojević**) o knjizi **Albe Kun-**

tića (*Počeci borbe za nacionalni preporod bačkih Bunje- vaca*) i katoličkom kalendaru *Subotička Danica* za 1971. Člankopisac napominje da su obje publikacije »pisane prije svega za ljude koji žive u Subotici i okolici s ciljem da se postignu određeni 'politički poani'. Kuntić u oglasu, kojeg su objavila glasila Socijalističkog saveza radnog naroda, tendenciozno tvrdi da njegova knjiga predstavlja 'jedinu pravu istinu' o bačkim Bunjevcima«. Kalendar *Danica* je »tendenciozan, reakcionaran i nacionalistički«. Crkva kroz njega nameće stav »kako se ona jedina brine za sudbinu Hrvata-Bunjevaca s ovog područja«.

4. studenoga 1920. – *Neven* piše da je u Subotici 13. studenoga u 10 sati u Velikoj vijećnici Gradske kuće odr- žan zbor svih subotičkih nastavnika (preko 200 učitelja i profesora). Predmeti rasprave su bile naredbe ministra prosvjete **Svetozara Pribičevića** o vjeronauku i cirilici. Po prvoj naredbi, vjeronauk u narodnim školama predaju učitelji, a ne vjeroučitelji. Po drugoj naredbi, početna na- stava čitanja i pisanja u I. razredu i čitanka u II. razredu osnovnih škola predavat će se cirilicom »u svim škola- ma, izuzev mjesta u kojima živi slavenski živalj katoličke

vjere«. U višim osnovnim školama pak predavat će se samo cirilicom. Međutim, prosvjetno vijeće je naredbom 8465 odobrilo samo udžbenike pisane cirilicom (I. – II. razred). Nakon duge i mučne debate, prosvjetni zbor je jednoglasno primio odluku da se umoljava prosvjetni in- spektor da podnese ministarstvu prosvjete prijedlog da se u hrvatskim školama u Subotici u I. – II. razredu uči samo latinica, a u srpskim pak cirilica.

ZKVH i NIU *Hrvatska riječ* na Sajmu knjiga u Beogradu

Kolaž pjesničkih generacija i stilova

U fokusu predstavljanja dvaju nakladnika bilo je pjesništvo vojvođanskih Hrvata, prezentirano u njegovoj generacijskoj, stilskoj i jezičnoj raznolikosti

Međunarodni sajam knjiga u Beogradu najveća je manifestacija toga tipa u ex-yu regiji. Nakon trogodišnje korona stanke, manifestacija je doživjela svoje 65. izdanje, i to uživo s publikom i kupcima u halama Sajma, a u trajanju od 23. do 30. listopada. Kao i prijašnjih puta, svoja novija izdanja na Sajmu su predstavile i dvije profesionalne ustanove ovdašnjih Hrvata koje se bave nakladništvom – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*.

Ukupno promatrano, u fokusu predstavljanja dvaju nakladnika, našlo se pjesništvo vojvođanskih Hrvata, prezentirano u njegovoj generacijskoj, stilskoj i jezičnoj raznolikosti.

Hommage Sekelju

ZKVH je predstavio knjigu sabranih pjesama *Više, više od riječi* poznatog hrvatskog književnika iz Vojvodine **Vojislava Sekelja** (1946. – 2017.) kao i panoramski prikaz o suvremenom dijalektalnom pjesništvu vojvođanskih Hrvata objavljen u *Književnoj reviji*, časopisu Ogranka Matice hrvatske u Osijeku.

O Sekelju i njegovoj poeziji govorili su književnik, a nedavno i ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** i menadžerica kulturnih aktivnosti ZKVH-a **Katarina Čeliković**.

Knjiga je tiskana u povodu 75. obljetnice rođenja ovog pjesnika, a priredio ju je **Mirko Kopunović**, Sekeljev dugogodišnji prijatelj i kolega pjesnik. Sabrano je i po ciklusima razvrstano blizu 400 pjesama iz njegovih knjiga, ali i periodike.

Kako je istaknula Čeliković, Sekelj je pisao pjesme, romane, eseje, književnu kritiku. Vjerojatno je u svoje doba bio najčitaniji hrvatski pisac u Vojvodini. Bio je aktivan u književnom, ali i kulturnom životu hrvatske zajednice, a dobio je više nagrada, među ostalim, predsjednik Hrvatske **Stjepan Mesić** dodijelio mu je 2009. odličje Reda Danice Hrvatske s likom Marka Marulića za očuvanje kulture hrvatskoga naroda u Srbiji.

Žigmanov je kazao kako Sekelj pripada generaciji poslijeratnih književnika koji su stavili točku na depovincijalizaciju hrvatske književnosti u Vojvodini.

»Sekeljev pjesnički opus kompatibilan je sa svim trendovima koji su postojali na ondašnjem jugoslavenskom

književnom i kulturnom prostoru. Nama je bila neka vrsta obveze da njegovo djelo, koje plijeni nesvakidašnjim artizmom, objedinimo i stvorimo kulturni proizvod s kojim se možemo bilo gdje ponositi. Na taj način demonstriramo zrelost kao zajednica, jer nije važno samo stvarati i stvaralaštvo prikazivati, važno je ono stvoreno sumarno prikazivati i valorizirati«, kazao je Žigmanov.

Dijalektalno pjesništvo

O dijalektalnom pjesništvu vojvođanskih Hrvata govorila je Katarina Čeliković, koja je uz Žigmanova priređivačica spomenuta panoramskog prikaza u *Književnoj reviji*. Kako je navela, u panorami je zastupljeno 15 autora, deset koji pišu na bunjevačkoj i pet koji stvaraju na šokačkoj ikavici. Predstavljeni su najvrjedniji uratci u posljednjih 50 godina, od **Ivana Pančića** i **Petka Vojnića Purčara** do mlađih autora poput **Nevene Mlinko** i **Anite Đipanov-Marijanović**.

»Ti govori na kojima se piše danas spadaju u nematerijalnu kulturnu baštinu i jedan su od najjačih markera identiteta i opstojnosti Hrvata u Srbiji«, rekla je Čeliković.

U predstavljaju je sudjelovao i jedan od zastupljenih autora, **Željko Šeremešić** iz Monoštora.

»Pisanjem želim prikazati svo bogatstvo te *riči*, sve ono što se preko te *riči* može prenijeti ljudima oko sebe. Pisati sam počeo iz revolta i bunta, u jednom trenutku sam se zaljubio u *rič*, uzeo je kao oruđe kojim branim šokačku, hrvatsku ikavicu od nestajanja«, kazao je Šeremešić.

Publika je imala prilike i čuti ove osebuje govo: stihove na šokačkoj, odnosno bunjevačkoj ikavici čitali su Šeremešić i Žigmanov.

Istraživanje vlastitosti

NIU *Hrvatska riječ* predstavila je dvije knjige pjesama autora mlađe generacije – *Zaveslaj u kraj* **Marije Brzić** i *Cijeli cjelovi tuge* **Darka Baštovanovića**. Kako je ovom prigodom kazao dopredsjednik Nakladničkog vijeća NIU *Hrvatska riječ* **Davor Bašić Palković**, jedno od njihovih strateških opredjeljenja je objavljivanje tzv. prve knjige autora mlađe generacije. Osim afirmacije mladih, ovime se radi i na regeneraciji književne scene ovdašnjih Hrvata.

Govoreći o svojem pjesništvu, Marija Brzić je navela kako je ozbiljnije počela pisati u srednjoškolskoj dobi pod utjecajem **Lorce** i **Disa**.

»Mislim da se u zbirci *Zaveslaj u kraj* najviše osjećaju utjecaji poezije **Sylvije Plath** i **Bukowskog**. Spomenula bih i **Marka Tomaša**, kojega sam slušala uživo i koji je na mene ostavio veliki dojam, ne samo poezijom već i izvedbom. Ono što me u pisanju vodi jest ideja iskrenosti i želja za istraživanjem. Kad pišem, najviše se obraćam samoj sebi; pisanje je neka vrsta tiskovine naših unutarnjih stanja. Fokusirala sam se na istraživanje vlastitih stanja, stoga nema angažiranosti ili pretjerivanja u sa-

mom izričaju. Željela sam kroz pisanje naučiti što više o sebi, ali i o svijetu«, navela je Brzić dodavši kako se u budućem pisanju planira baviti temom snage, uz moguće mijenjanje stila.

Obiteljsko naslijeđe

Autor knjige *Cijeli cjelovi tuge* Darko Baštovanović inspiraciju za pjesme nalazi u središnjoj Bosni i obiteljskom naslijeđu, sada užlijebljenom i u Srijemu. No, bavi se i drugim, ne nužno identitetskim temama.

»Moje pjesništvo važi za tužno. Naslijeđe moje obitelji, sve ono što jesam i što me zaokuplja je nešto što u sebi ima tuge. U mojem pjesništvu može se naći i mnoštvo romantičarskih aluzija. No, ja sam i netko tko je privrženik suvremene rock and roll glazbe, netko tko voli nogomet.

Pjesme u knjizi nastajale su fragmentarno te je trebao proći određen dio vremena da ona postane zaokružena cjelina«, kazao je Baštovanović.

U knjizi je, kaže, stupao u intertekstualne dijaloge s drugim pjesnicima, od romantičarskih vedeta do suvremenih poeta.

»Htio sam kroz jednu stariju pjesničku formu, sonet, opjevati određene teme za koje mislim da su počele iščezavati iz suvremenog pjesništva, danas u vremenu u kojem je, kako neki kažu, izlišno govoriti i o postmoderni«, kazao je on.

Predstavljanje dvaju nakladnika održano je na štandu i u organizaciji Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama. Tijekom trajanja Sajma, na štandu su bile izložene i knjige i časopisi ovdašnjih Hrvata, kao i drugih nacionalnih zajednica te institucija kulture u Pokrajini.

H. R.

2. Međunarodni amaterski festival drame

DRIM fest

Velika sala HKC "Bunjevačko kolo" Subotica

04. 11. 2022. Petak

17:45 h Svečano otvorenje festivala

18:00h

Kulturno prosvetni centar Petrovac na Mlavi
Pozorište "Dragoljub Milosavljević Gula"
"PUTUJUĆE POZORIŠTE ŠOPALOVICH"
(drama sa elementima komedije)

20:00h

Amatersko dramsko pozorište
"Branislav Nušić", Teslić
"ČAJ U PET" (komedija)

05. 11. 2022. Subota

18:00h

Amatersko pozorište "Jovica Jelić"
Banatsko Karadordevo
"PROSIDBA" (komedija)

19:00h

Hrvatska čitaonica Hercegovac
Amatersko kazalište "Pučka scena",
Hercegovac
"TRI TREĆA TROMJESEČJA"
(komedija)

20:30h

Gradsko Kazalište mladih Vitez,
Vitez
"PIDŽAMA ZA ŠESTERO"
(komedija)

ULAZ JE SLOBODAN.

Međunarodna smotra amaterskih dramskih društava u Somboru

U znaku komedije

HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora priredio je još jednu, XIII. po redu, Međunarodnu smotru amaterskih dramskih društava. Na sceni Hrvatskog doma prikazane su četiri predstave u dvije festivalske večeri.

Smotru je otvorio Dramski studio *Sanjari* iz Sombora predstavom *Društvo mrtvih pjesnika*, autora **Toma Schulmana** u režiji **Lee Jevtić**. Druga predstava prve večeri bila je premijera domaćina, Dramske sekcije HKUD *Vladimir Nazor* – komedija *Prosidba* **Antona Pavlovića Čehova**, također u režiji Lee Jevtić. Uloge

u predstavi tumače **Danilo Grbić**, **Mirela Buzdum** i **Dušan Esapović**.

Drugog dana također su odigrane dvije predstave – prvo su se predstavili članovi Pučke scene Hrvatske čitaonice iz Hercegovca s predstavom *Tri treća tromesječja* (po komadu **Nine Horvat**), koju je režirala **Natalija Lacina**. U pitanju je komedija koja govori o povjerenju u muško-ženskim odnosima. Uslijedila je predstava *Bespomoćna stvorenja* Satiričkog kazališta mladih iz Slavenskog Broda. Predstava je rađena po jednočinkama A. P. Čehova, koje je dramatisirao američki dramaturg **Neil Simon**, a u obradi redatelja **Silvija Stilinovića**.

Voditelj Dramske sekcije HKUD-a *Vladimir Nazor* **Zvonimir Lukač** kaže kako su zadovoljni programom ovogodišnje Smotre.

»Kazališni amaterizam i dalje ima što za ponuditi. Mislim da smo imali dobre predstave, jer nije lako osigurati

dolazak neke dramske skupine budući da se sada mnogi festivali poklapaju. Trebali smo imati i gostovanje kazališta iz Vukovara, koje je otkazano iz tehničkih razloga. Prve večeri, kada su nastupili domaći Somborci, imali smo publike, što se ne može reći za drugu večer. Što se tiče naše nove premijere, predstave *Prosidba*, možemo reći da smo vrlo zadovoljni, publika je odlično reagirala, a pozitivne komentare dobili smo i od redatelja **Silvija Stilinovića**«, kaže **Lukač**.

Po završetku Smotre sudionicima su dodijeljene zahvalnice.

H. R.

Blagoslovljene slike i križ kod franjevaca u Subotici

Oaza duhovnosti i mira

U središtu Subotice, u nedjelju, 30. listopada, u dvorištu franjevačke crkve sv. Mihovila Arkandžela blagoslovljene su slike četiri sveca i novopostavljeni križ. Tako je po riječima fra **Zdenka Grubera** Subotica dobila mjesto gdje njeni sugrađani mogu doći pronaći mir, pomoliti se...

Uz već postojeće slike sv. Nikole, sv. Antuna pustinjača, sv. Franje i Majke Terezije, koje je izradio subotički slikar **Imre Molnár**, ovom prilikom su blagoslovljene i četiri nove slike koje je uradio spomenuti umjetnik, a to su slike sv. Elizabete, sv. Veronike, sluge Božjeg oca Tome Gerarda Stantića i sv. Leopolda Bogdana Mandića.

Po riječima fra. Zdenka, Majka Crkva izlaže svece na javno štovanje zato da imamo pred očima slike onih koji su Krista vjerno slijedili.

»Slijedimo njihov primjer i tražimo onaj budući grad i stupajmo putem na kojem ćemo najsigurnije doći do savršena jedinstva s Kristom. Sveci su prijatelji i subaštinici Isusa Krista, oni su naša braća i izvanredni dobročinitelji. Oni nas ljube, stoje uz nas, brižno za nas posreduju i na čudesan su način u zajedništvu s nama«, pojasnio je fra

Zdenko smisao izrađivanja slika, koje su još davno bile u planu. Naime, po njegovim riječima, slikar Imre Molnár je još osamdesetih godina razmišljao o tome kako u ovome prostoru nedostaju neke slike, a njegova želja se ostvarila nakon gotovo 40 godina. »Slike su vrlo jednostavne, ali imaju duboku poruku i možda sam subjektivan, ali su jako dobro napravljene. Ako pogledamo Majku Tereziju, vidimo da je naslikana s tamnom pozadinom, a ona je uvijek govorila: 'Ako ikada budem sveta, ja ću biti svetica tame. Tražit ću od Boga da me pošalje tamo gdje je tama, da donosim svjetlo'. Okviri na slikama su u stilu vitraža na crkvi i zaista mislim da je umjetnik odradio izuzetan posao«, kaže fra Zdenko.

Sada osam slika krasi ovaj prostor.

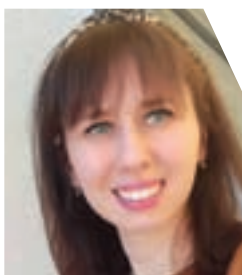

»Fra Zdenko je predložio koji sveci trebaju biti naslikani. Napravio sam gomilu skica i crteža i kada je rekao da je to dobro po svim propisima, počeo sam raditi. Prošle godine su urađena četiri sveca, a ove još četiri. Radio sam ih i prošle i ove godine u periodu od svibnja do rujna, te se nadam da je postignuto ono što je trebalo«, kaže slikar Imre Molnár.

Osim slika, ovom prigodom je blagoslovljen i novopostavljeni križ, koji je podigla obitelj Brejar, točnije **Marija Skenderović Brejar** i **Lazar Brejar** sa svojom obitelji.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Borba za vječnost

»Križ je podignut na slavu Božju, a na sve veće spasenje naših duša. Motiv koji nas je posebno dotaknuo jest 'Ostani u mojoj ljubavi' (Usp. Lv 15,9). Ideja o podizanju križa je prisutna već 20 godina, ali nismo imali odgovarajuću lokaciju. Sada se sve nekako posložilo da se ovaj prostor preuređivao i naša ideja o podizanju križa je provedena u djelo«, kaže Marija Skenderović Brejar i dodaje kako uz križeve ide i puno milosti, a ona i njen suprug Lazar danas imaju za što zahvaljivati, za svoju djecu i unučad.

Po riječima fra Zdenka, puno je ljudi sudjelovalo u uređenju ovoga prostora, a osobito je pomagao brat **Deno**. Prostor je do sada bio zatvoren za javnost, a sada je dobio sasvim novu namjenu.

»Ovo su doista divni poticaji za nas i našu duhovnost, a posebna je radost jer je zajedništvo bilo na djelu.«

Osim slika i križa, ovaj prostor krase i 13 zasađenih ruža, koje simbolički predstavljaju Isusa i 12 apostola, a postavljene su i klupe gdje se može sjesti, odmoriti, promišljati i moliti«, kaže Fra Zdenko.

Ž. V.

Jubilej sestara dominikanki

Ove godine sestre dominikanke Kongregacije svetih anđela čuvara obilježavaju 75 godina djelovanja u Subotici u župi sv. Jurja. Tim povodom, u subotu, 12. studenoga, u 19 sati u crkvi sv. Jurja bit će održana akademija na kojoj će govoriti dr. sc. **Ivan Armanda**, te će biti predstavljanje knjige *Ispunjeno vrijeme* s. **Blaženke Rudić**. Sutradan, 13. studenoga, svečano euharistijsko slavlje predvodit će pomoćni biskup đakovačko-osječki mons. **Ivan Ćurić**. Misno slavlje počinje u 10.30 sati.

U susret blagdanima

- 4. studenoga – Karlo Boromejski
- 8. studenoga – Gracije Kotorski
- 9. studenoga – Posveta lateranske bazilike
- 11. studenoga – Martin biskup
- 14. studenoga – Nikola Tavelić
- 16. studenoga – Margareta Škotska

Ž. V.

Kada je Bog stvorio čovjeka, stvorio ga je na svoju sliku. Ta sličnost je u čovjekovoj duši koja je besmrtna. Duša je u tijelu, koje je smrtno i propadljivo. Kada jednoga dana umremo, duša se odvaja od tijela i prelazi u vječnost kod Boga, da nastavi svoj život. Dakle, čovjek je na ovome svijetu samo jedan kratak dio svoga postojanja. No, taj dio je važan, jer određuje kako će netko živjeti u vječnosti. To je vjernicima jasno, no zbunjuje ih što često vrijednosti koje propagira ovaj svijet nisu jednake vrijednostima koje su važne u vječnosti. Čovjek se lako zbuni, bude zaveden ovozemaljskim, povedu ga životne situacije, društvo u kojem živi, zaboravi da na zemlji živi samo određeno vrijeme, koje će proći brže nego što misli. Zato nas Sveto pismo mnogobrojnim primjerima upozorava da promijenimo pogled na život, da je vrijeme da nam važne postanu stvari koje će nam osigurati vječnost s Bogom.

Vjernost Božjem zakonu

Već Stari zavjet pripovijeda o ljudima koji su Božje zakone poštivali, unatoč ljudskim protivljenjima. Tako Knjiga o Makabejcima govori o sedmorici braće koja su podvrgnuta mučenju, jer su odbijala jesti zabranjeno svinjsko meso, iako je kralj to od njih zahtijevao. Braća složno odbijaju popustiti i iznevjeriti zakone svojih otaca, iako su podvrgnuta mučenju. Oni su svjesni da će ih stići nagrada od Boga za ono što sada prolaze na zemlji. Tako jedan od braće svojim mučiteljima odgovara: »Ti nam, zlikovče, oduzimaš sadašnji život, ali će nas Kralj svijeta, zato što umiremo za njegove zakone, uskrisiti na život vječni« (2Mak 7,9). Drugi pak govori: »Blago onom koji umre od ruke ljudi, u čvrstoj nadi koju ima od Boga: da će ga Bog uskrisiti!« (2Mak 7,14). Dakle, bez straha prihvaćaju muke, jer znaju

da je Bogu mila njihova vjernost, te da Bog nagrađuje svakoga koji je zbog te vjernosti podnio muku.

Još je starozavjetni čovjek znao da ljudski zakoni nisu iznad Božjih, te da je potrebno podnijeti i muku, ali nikako ne iznevjeriti Boga, jer će nas on za to nagraditi nakon što svijet misli da nas je pobijedio mukom koju nam je nametnuo. Suvremeni čovjek kao da slabije misli o vječnosti, te ne želi preuzimati rizik i izlagati se mogućim patnjama zbog Božjih zakona. Često, previše orijentiran na svijet, zaboravlja da su Božje vrijednosti uglavnom suprotne ljudskim, pa sve ono što smatramo besmislenim pred Bogom ima smisao i vrijednost. Zbog toga trebamo mijenjati pogled na ovozemaljski život te, poput makabejske braće, ljubiti više Božje zakone nego ugodnosti ovoga svijeta, jer smo stvoreni za vječnost, a ovdje smo samo u prolazu.

Snaga dolazi od Boga

Živjeti kako je Bogu milo, bez obzira na utjecaj svijeta nije lako i jednostavno. Čovjek sam po sebi nema snage za to, a često ni dovoljno mudrosti da razazna kako ispravno postupiti i djelovati kao kršćanin. Mudrost i snaga za takva djela dolaze jedino od Boga, koji poznaje čovjekove mane, kojemu su bliske ovozemaljske teškoće, jer je i sam živio na zemlji. Zato i Pavao potiče Solunjane da se mole Bogu da ostanu vjerni i postojani u nauku Kristovom, a Gospodin će odgovoriti na te molitve: »Vjeran je Gospodin koji će nas učvrstiti i sačuvati od Zloga.« (2Sol 3,3).

Cijeli ovozemaljski život je borba za vjernost Bogu i njegovoj riječi. U toj borbi pobjeđujemo, ako unatoč patnjama ostajemo vjerni Gospodinu. Ne trebamo brinuti hoćemo li uspjeti, dovoljno je moliti za snagu i ustrajnost i Bog će nam ih dati, jer nas želi kod sebe u vječnosti.

Priča s Parčetićevog salaša

Kutija za marame

Kutija je ručno pravljen, od roza tankog materijala, a u njoj su umjesto marama šlajer, vinac, cvit s đuvegijinog revera, vinčići za enge i Esterina divojačka fotografija

Neposredno poslije Drugog svjetskog rata, 1947. godine, 23. listopada vjenčali su se **Estera Đurković** iz Čonoplje i **Žiga Parčetić** sa salaša na Bezdanском putu. Bila je to nedjelja, kao i 75 godina kasnije kada smo o Esterinom i Žiginom vjenčanju razgovarali s njihovom kćeri **Marijom Maširević**. Estere i Žige više nema, ali Marija na njihovom salašu čuva kutiju za marame u kojoj su bile marame, košulja i maramice, koju je Estera dala svom budućem suprugu kada je došao u njenu kuću »pitati« (zatražiti svoju buduću suprugu od njenih roditelja). A od priče o

kutiji za maramu razvila se priča o Parčetićima, salašima, nekadašnjim svatovima. O svemu ovome s Marijom smo razgovarali na salašu u Nenadiću, koji su obnovili njeni roditelji, salašu gdje su proveli desetljeća, salašu kojeg nakrili je veliki bor, donijet prije 70 godina s bračnog putovanja na Bled.

Šlajer, vinac, cvit

Marija priču počinje s 23. listopada. Kaže, prije 75 godina na taj dan vjenčali su se njeni roditelji, a 175 godina prije Hrvatski sabor uveo je hrvatski jezik u službenu uporabu.

»Nema to veze s ovom našom pričom, ali kada sam se pripremala za razgovor, učinila mi se zanimljivom ta datumska podudarnost – roditelji su se vjenčali na stogodišnjicu uvođenja hrvatskog jezika u Sabor«, kaže Marija i priču nastavlja o kutiji za maramu, koju nakon smrti majke, prije 27 godina, ona brižljivo čuva. Kutija je ručno pravljen, od roza tankog materijala, a u njoj su umjesto marama šlajer, vinac, cvit s đuvegijinom revera, vinčići za enge i Esterina djevojačka fotografija.

»Vinac za mladu je s ružicama od bilog somota, vinčići za engice od perlica koje su i na cvitu koji je nosio moj otac. Maminu vinčanicu nismo sačuvali, a buket s vinčanja stavljen je na tavan. Kako mi je mama pričala takav je tada bio običaj«, kaže Marija.

Prvi susret Estere i Žige bio je na prelu, početkom 1947. godine u Hrvatskom domu u Somboru. Nije to bilo slučajno poznanstvo već je dvoje mladih upoznala rođaka **Janja Matarić**. Prelo je bilo u veljači, a u listopadu vjenčanje.

»Crkveno vinčanje bilo je u Čonoplji. Išlo se u Čonoplju fijakerima i lakim žutim kolima. Poslije vinčanja svatovi su bili na Parčetićevom salašu na Bezdanskom putu. Bili su to veseli svatovi, jer su svi Parčetići iako samouki, imali dara za glazbu. Svatovi su bili pravi, paorski sa svim običajima. Snaša je igrala za novce, nakon toga đuvegija ju je unio u kuću preko praga. Među svatove snaša se vratila u crvenom ruvu i kao nova mlada išla je redom i ljubila sve svatove. Rušio se ujutro narednog dana odž-ak, rušila se slama. Svekar i svekrova, a to su moji majka **Kata** i dida **Antun**, su se upregli u jednobrazni plug, a kajase je držao neko od svatova, bila je tu i kandžija. Važno je bilo zaorati brazdu, a snaja i sin su iz šinika u zaoranu brazdu bacali žito, kako bi brak i zajednički život bio plodan. Ta brazda zaoravala se u avliji, bilo je tu šale, vicovanja. Tamburaši su bili važan dio svatova i uvijek se poslije svatova pitalo kako je služila muzika«, priča Marija.

Tu nije bio kraj, jer su oni najizdržljiviji poslije svatova išli kod mladenkinih roditelja, »po gaća«, kako se govorilo.

»Išli su oni najizdržljiviji koji su od pića još bili na nogama, kako se govorilo koji nisu slomili kola«, priča naša sugovornica.

Marijin dida je bio Antun, zvali su ga **Tunica** i na kraju je ispalo **Tušica**, pa su i njen otac i stričevi dobili nadimak Tušica, koji je ostao do danas.

Vrlo brzo Estera i Žiga preselili su se na salaš na Nenadiću, koji su obnovili i koji Marija i njen brat Stipan i danas čuvaju. Ispred salaša je i veliki bor, zasađen poslije Esterinog i Žiginog vjenčanja, a donijet je s Bleda, gdje su bili na bračnom putovanju.

Štrika

Kutija za maramu stara je 75 godina, a nešto starija je djevojačka kutija za štriku (šminku). Osim kutije, Marija je sačuvala i kutijicu s tragovima pudera, jedino nedostaje bočica parfema.

»Mama je kutiju za štriku čuvala brižljivo i kada smo između dvije gospojine nosili napolje luftirati ruva nosili smo i tu kutiju. Mame više nema, ali ja i dalje svake godine luftiram ruva i kutijicu za štriku. To je mamina djevojačka kutija, a poslije udaje donijela ju je u novu kuću. Zanimljivo je kako je kutija za štriku još sačuvana, na njoj se vidi i otisak somborske parfimerije gdje je kupljena, a i na samoj kutiji za puder uz tragove pudera jasno se vidi i marka proizvođača«, pokazuje s ponosom Marija nekadašnju šminku.

Žene se u to vrijeme nisu upadljivo šminkale, niti su imale priliku za to. Malo pudera i malo crvenila na usne. Ne ružom već krep papirom.

»Parče crvenog krep papira se kvasilo i onda su se njime crvenile usne. Tim krep papirom rumenili su se i obrazi i još malo pudera i to je bila kompletna šminka«, objašnjava Marija kako su se nekada uljepšavale djevojke i mlade žene.

I tu za ovaj put priču završavamo. Jednu od mnogih koja bi se mogla ispričati na Tušicinom salašu.

Z. V.

O prezimenima bačkih Hrvata (XXV.)

Piše: Vladimir Nimčević

Miković

Iako nisu bili veliki povijesni čimbenik, bački Hrvati su od 17. stoljeća do danas sudjelovali u krupnim političkim događajima. Isto tako, iako kulturološki ne predstavljaju veliku silu, ostavili su pečat u ovoj sredini, a i šire. To, između ostalog, pokazuju i predstavnici roda **Mikovića**. U društvenom smislu, najznačajniji predstavnici ovoga roda su zrakoplovac **Veco** (1914. – 1942.), novinar i književnik **Milovan** (1947. – 2021.) i dječja spateljica i amaterska slikarica **Ružica**.

Genealogija

Svo troje vode zajedničko podrijetlo od **Mije**, koji je 10. XI. 1777. oženio **Mariju Jurić**. Mijo je umro 22. X. 1813. Iza sebe je ostavio nekoliko djece. Jedan od njegovih brojnih potomaka jest zrakoplovac Veco, koji je rođen 7. VI. 1914. Njegovi roditelji su se vjenčali 22. IX. 1909. Otac **Gustav ml.** (23. XI. 1878.) po zanimanju je bio trgovac konja. Njegov djed također je bio **Gustav** ili **Ago**. Neven od 15. XI. 1909. piše o njemu: »Više puta je zadivio gledaoca sa svojim lipim i dobro utreniranim upregama«. Majka **Jelisaveta** (4. XI. 1884.), domaćica, bila je kći **Vece Merkovića** i **Julijane Mikić**. Vecina

paternalna genealogija izgleda ovako: Mijo i Marija Jurić (vjenčani 1777.), **Josip** (r. 10. III. 1780.) i **Helena Vukelić** (vj. 1798.), **Ivan** (r. 1803.) i **Paulina Kovačević** (vj. 29. XI. 1822.), **Gustav** i **Marcela Kadar** (vj. 1870.), Gustav (1878.) i **Jelisaveta Merković**.

Književnik Milovan sin je **Geze Mikovića** (1920. – 1997.). Njegova paternalna genealogija izgleda ovako: spomenuti Mijo i Marija Jurić, **Andrija** i **Matija Navai** (vj. 1819.), **Jakov** i **Ana Vuković** (1852.), **Nesto** i **Marcela Baranji**, **Jakov** (1890.) i **Rumenka (Piroška) Sič**, **Geza** i **Jelena Vuković** (negdje **Vujković**). Ružičina genealogija identična je Milovanovoj do 4. koljena. Drugim riječima, Ružici i Milovanu su zajednički paternalni šukundjed i šukunbaka (Jakov i Ana Vuković). Oboje su povezani s pjesnikom **Aleksom Kokićem**. Ružica je povezana i sa

slikarom **Antunom Bačićem** (1887. – 1977.), čija mati je bila iz roda Mikovića.

Veco Miković

Bački Hrvati su iznjedrili više imena koja su upisana na stranicama tehnike. Jedno od poznatijih jest ime Subotičanina **Ivana Sarića**, konstruktora prvog zrakoplova na ovim prostorima. Suprotno očekivanjima, Subotica nije izrasla u grad zrakoplovaca niti predstavljala bilo kakvu točku na zrakoplovnoj karti Jugoslavije. Tu reputaciju su imali Vršac, Zemun, Petrovaradin i druga mjesta. Međutim, Subotica je ipak dala još jednog zrakoplovca, koji je ušao u anale svjetskog zrakoplovstva. U pitanju je na početku spomenuti Veco Miković (na fotografiji).

On je postao zrakoplovni strojar 1936. Završio je Drugu pilotsku školu u Kraljevu u rujnu 1939., a u studenom 1940. upisao Treću pilotsku školu u Nišu. Njegovo dalj-

nje usavršavanje prekinuo je travanjski rat 1941., koji se završio kapitulacijom Kraljevine Jugoslavije. Miković je, poput brojnih zrakoplovaca jugoslavenskog ratnog zrakoplovstva, stavljen pod zapovjedništvo njemačkog ratnog zrakoplovstva (Luftwaffe). Borio se na istočnoj fronti, gdje je oborio 12 sovjetskih zrakoplova. Njegov zrakoplov Bf.109G. oboren je koncem lipnja 1942., kada je napao sovjetski bombarder *petljakov* Pe-2. Neki od njegovih drugova su pred kapitulaciju njemačke vojske na istočnoj fronti doslovno preletjeli na sovjetsku stranu, a u daljnjoj fazi rata služili su jugoslavenske partizane. Miković je zbog svog subotičkog podrijetla također upisan u anale srbijanskog ratnog zrakoplovstva. (izvor: Dragan Savić & Boris Ciglić, *Croatian Aces of World War 2*).

Berba kod strica Nikole

Jesensko je doba i vrijeme berbe grožđa. Zahvaljujući obitelji **Kovač**, koja je ustupila lijepu fotografiju zabilježenu pomalo davne 1971. godine, imamo priliku doživjeti autentični starovremenski ugođaj ubiranja divnih plodova prirode u jednom vinogradu Gornjeg Tavankuta. Pa krenimo onda s pričom...

Moba

Prema kazivanju **Branke Kovač**, tada crnokose djevojčice koja čuči u donjem redu, fotografija je ostala kao uspomena na jednu obiteljsku akciju berbe grožđa na mobi kod oćevog najstarijeg brata **Nikole** i njegove supruge **Tilke**. Stričkov vinograd se nalazio iza njegove kuće, a u obiteljsku pomoć stigle su brojne rodbinske ruke. S lijeva na desno, nepoznati fotograf je uslikao **Milorada Mesaroša**, **Etušku Kovač**, **Mirjanu Kovač** (dijete), **Ivana Kovača**, **Mariju Kovač**, **Nedeljka Mesaroša** (dijete), **Otiliju Kovač**, **Stipana Kovača**, **Branku Kovač**, **Dragana Kovača** (dijete u krilu) i **Ružu Mesaroš**, inače kćerku strička Nikole. U biti ona je djevojački Kovač, a samo njezin suprug Milorad i kći Nedeljka jedini nisu Kovač, što ovom foto zapisu starom više od pola vijeka daje dodatnu specifičnost. U samoj pozadini, iza svih sudionika mobe, nalazi se parkirani *fiat 1100* kojim je Stipan Kovač dovezao svoju obitelj do Tavankuta. Posao je, posve normalno, maksimalno urađen (ova sorta je nešto zahtjevnija i mora se brati veoma brzo), a urod *kevedinke* u potpunosti je obran starijim i mlađim rukama okupljenih mobaša i »mećan« u velike pletene košare koje je stričko Nikola potom nosio u presu gdje se grožđana masa rućno muljala. Četiri do vrha napunjene košare stoje ispred beraća koji su obiteljski pozirali, ali na fotografiji nema strička i strine kod kojih se cijela akcija i odvija. Vjerojatno je pater familias bio kod prese i već muljao pređašnju turu ubranih plodova, dok je strina pazila na *pivćiji paprikaš* koji je spremala za gostujuću radnu snagu, a pomagala joj je kći **Slavica** i također ostala neuslikana. Kako je njihova nećaka Branka još dodala, vlasnik vinograda stric Nikola bio je zidar po profesiji, ali

se bavio i poljoprivredom i stoćarstvom dok je pravljenje domaćeg vina predstavljalo svojevrstan hobi i nastavak dugogodišnje obiteljske tradicije. Da je to i danas tako, u najboljoj mjeri potvrđuje i njegov nećak Dragan, jedan od najmlađih u toj davnoj berbi, a danas vrsni poznavatelj vina koji se aktivno bavi promocijama u vinariji *Maurer*.

Vinska povijest

Ozbiljnije razvijanje voćarstva i vinogradarstva na pješkovitim prostranstvima Gornjeg i Donjeg Tavankuta poćjeće još s početka dvadesetog stoljeća kada su gradske vlasti Subotice odlučile prodati zainteresiranim privatnim kupcima određene veće komade zemlje. Novac dobiiven od rasparceliranog zemljišta iskorišten je, između ostalog, i u kasnijem završetku radova na izgradnji nove Gradske kuće, ali se prvenstveni cilj prodaje ogledao u poticaju lokalnog stanovništva i budućih doseljenika da se počnu baviti voćarstvom i vinogradarstvom. Dalekovidnost »varoških vlasti« osjeća se i danas, vijek i ćetvrt kasnije, jer je Tavankut nadaleko poznat po svojim voćnjacima iz kojih se najkvalitetnije voće plasira diljem Europe. Pravi se i dobro vino u tamošnjim vinogradima, a pored spomenute *kevedinke* koju je i Nikola Kovač pravio od svog grožđa, vrlo je poznata i tavankutska *liza*.

D. P.

Dani kruha u Sonti

U petak, 28. listopada, u Domu kulture u Sonti učenici OŠ *Ivan Goran Kovačić* pripremili su kao i ranijih godina veliku priredbu u čast kruha. Godinama unazad u ovome mjestu, a osobito u školi, svečano se obilježavaju *Dani kruha*, kada se osim djece i nastavnika u manifestaciju uključe i mame i bake, te lokalne pekarnice koje

Sunčana jesen života

Prvog dana listopada obilježava se Međunarodni dan starih osoba, te se tako cijelog listopada provlače razne priredbe i događanja za bake i djedove. Tako su ove godine 28. listopada mališani iz vrtića *Marija Petković – Sunčica* razveselili svoje bake i djedove pokazavši im što su za kratko vrijeme (od rujna), od kada su u vrtiću, naučili. Redale su se pjesmice, skečevi, recitacije, plesovi, a dvorište su krasili crteži na kojima su se bake i djedovi mogli prepoznati. Dobro,

možda ne baš svi, jer su u programu sudjelovale sve uzrasne skupine, ali kod radova predškolaca to su bila već prava umjetnička djela.

Nakon odlične priredbe mališani su iskoristili vrijeme za druženje sa svojim bakama i djedovima, a potom su se svi vratili svojim životnim obvezama.

Ž. V.

podrže ovaj događaj. Tada se stolovi i štandovi zašarene od bogatih plodova pšenice. Osim kruha, serviraju se i brojna peciva, kiflice, štrudle, kolači i druge delicije koje mame posjetitelje.

I ove godine, po riječima nastavnice Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture **Tamare Kokai**, djeca, učitelji i nastavnici nisu pripremali samo hranu za *Dane kruha* nego i bogat program ispunjen pjesmom, glumom i recitacijama, a sve u čast kruha.

Novi termin za smotru recitatora

Zbog preklapanja aktivnosti iz Gradske knjižnice Subotica obavještavaju da će termin za XXI. Pokrajinsku smotru recitatora na hrvatskom jeziku biti pomaknut za dva tjedna. Novi termin za smotru je 19. studenoga, s početkom u 9.30 sati. Kako je i planirano, recitatori će nastupiti u čitaonici Gradske knjižnice Subotica (Cara Dušana 2, Subotica).

Iz istoga razloga pomjeren je i termin prijave recitatora, te se možete prijaviti do petka, 11. studenoga, na priloženim prijavnicama osobno, poštom ili na e-adresu: [pokrajinska smotra recitatora@gmail.com](mailto:pokrajinska_smotra_recitatora@gmail.com).

Podsjećamo da svaka osnovna škola (u kojoj se nastava realizira na hrvatskom jeziku) ima pravo prijaviti jednog (a srednje škole i tri) recitatora po odjeljenju, a Udruga kulture dva recitatora po uzrasnoj skupini (mlađi, srednji i stariji). Kao i prethodnih godina, svi sudionici smotre dobit će knjigu na dar za sudjelovanje, a najbolji diplomu i nagradni izlet u Osijek.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Nikola Mikulić**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matko Vuković*, Subotica – 3. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nogomet

VOLIM: igre s prijateljima

NE VOLIM: čitati lektiru

U SLOBODNO VRIJEME: igram se s bratom

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: nogometaš

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormani, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, sunčokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvooetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karađorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavonske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Prodaje se trobrazni plug (14 cola) obrtač regent fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju višeporodičnog stambeno-poslovnog objekta i pomoćnog objekta – garaže na k. p. br. 1288 k. o. Stari grad u Subotici

(naručilac projekta – Tivadar Bunford, Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 10. do 17. studenoga 2022. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 10. do 17. studenoga 2022. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 8. 11. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nator iz Stanišća emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Zapis s putovanja

Bokovi puni vjetra (III. dio)

Zapis u prošlom broju završila sam otvaranjem pitanja što se događa kada na putovanju ne ide sve po planu. Odmah da kažem da to ne znači da se nešto loše dogodilo nego da se nešto nije dogodilo.

Za taj dan u planu je bio odlazak na otok Vis. Bila sam jako sretna zbog njega. Do tada sam od mnogih prijatelja čula kako je cijeli otok lijep. Tamo često zalaze ronci, ali i oni kojima ronjenje nije cilj. Plan nam je bio posjetiti jednu od prekrasnih uvala i pronaći vezu kako bismo se iskricali i osjetili djelić atmosfere.

Idemo li na Vis?

Nakon velikih zabava, poput one u Starom Gradu, jutro bi obično trebalo biti lagano, no mi smo odlučili brzo isploviti i doručkovati u prekrasnoj uvali. Malo smo se kupali i uživali, a nakon toga smo se spakirali i bili spremni za isplavljanje. Vjetar je bio odličan i rastali smo se od druge jedrilice uzvikujući »Idemo na Vis«.

Uz jak vjetar jedrenje je bilo prava bajka. Dugo smo plovili, valjda par sati, kad je naš kapetan i prijatelj zaključio da ako nastavimo prema Visu, uhvatit ćemo noć i da to nije dobra odluka. Nakon toga je odlučeno da promijenimo plan i da naša jedrilica ide do Hvara. Nekako smo računali da će to odlučiti i posada na drugom brodu. Dovedli smo se u malu uvalu u blizini grada Hvara i krenuli u kupovinu s planom da negdje večeramo. Kad putujem, uvijek se sjetim koliko je svijet malen. U restoranu koji smo odabrali za večeru konobar je pitao jesmo li iz Sombora. Vjerojatno sam bila najglasnija, pa ga je to pogodilo. Obitelj njegovog oca je iz Sombora. Dobili smo besplatan aperitiv, malo razgovora, a ubrzo i informaciju da su naši prijatelji ipak stigli na Vis. Iako mi je Hvar bio lijep, malo sam im zavidjela. Ali drugi put će biti Vis, a sada treba nastaviti uživati na Hvaru. Doživjela sam to potpuno drugačije nego prvi put, prije par godina.

Nakon noći provedene na Hvaru, jutarnju vožnju započeli smo posjetom Paklenim otocima. Mislim da ću jednom

napisati poseban tekst o njima. Potpuno su mali i preslatki. Tako malo mjesta za promjenu nekoliko različitih zona. Dovoljno je doći do prekrasne plaže kroz gotovo džunglu. Nakon deset minuta hoda, izlazite skroz na drugu stranu otoka. Nevjerojatno su zabavni. Popili smo kavu, malo istraživali i uputili se jedrilicom na drugu stranu otoka da se nađemo s prijateljima, parkiramo jedrilice i uživamo u večeri. Plan je bio da dio ekipe tamo zaroni. Sve je išlo po planu, čak i preko njega. Na tom smo dijelu otoka kušali prekrasan *pošip*, upoznali neke od ribara i mještana, a neki od nas, zapravo **Jelena**, dobili su priliku otići u lov na lignje. Mislim da su mi takva iskustva najdragocjenija.

Više ništa nije isto

Međutim, zaron se dogodio kasnije ujutro. Nekoliko nas je otišlo još malo istraživati Paklene otoke dok su ostali tražili dubine. Nakon doručka krenuli smo prema Šolti. Na naše veliko razočaranje toga dana nije bilo vjetra za jedrenje. No, kako mi priroda nalaže, zgrabila sam motor i odvezla nas na Šoltu. Volim se angažirati, pa ako ne mogu jedriti, barem ću se voziti motornom jedrilicom. Nevjerojatno je kako se na čudne stvari brzo navikneš i postanu obične, pa činjenica da si daleko od obale, na valovima Jadrana, nije tako posebna kao što zapravo jest.

Na Šolti smo napravili pauzu za ručak i kupanje te krenuli prema nadaleko poznatoj Milni. To nam je bilo mjesto posljednje noći, jer smo sljedećeg jutra morali vratiti jedrilicu u Split do devet sati. Večer u Milni imala je posebnu notu, jer smo svi znali da je to kraj jednog novog početka u svim našim životima jer, kao što sam rekla na samom početku, život nakon ovoga više neće biti isti.

I nije. I veselim se svemu što donosi i jedva čekam da vidim koju ću novu želju sanjati i ostvariti. Naravno, ne mislim se odvojiti od jedara.

Gorana Koporan

Petnaest prvenstvenih kola 1. HNL

Uzbudljiv i atraktivan nogomet

Pobjeda *Osijske* u derbiju protiv *Dinama* (1:0) prekinula je niz nepobjedivosti branitelja naslova i vodeće momčadi Prve hrvatske nogometne lige. Nema više nepobjedivih, a borba za vrh se postupno zaoštrava i prvenstvena utrka je ponovno uzbudljiva. U susret predstojećem Svjetskom prvenstvu u Kataru i podužoj pauzi u domaćem nogometnom natjecanju, ljubitelji hrvatskog klupskog nogometa mogu biti više nego zadovoljni.

LOKOMOTIVA – HAJDUK 2:2

Bili su u posljednjih desetak minuta gostujućeg susreta protiv uvijek neugodne *Lokomotive* ispustili prednost od dva gola i na koncu se čak morali spašavati od potencijalnog poraza (2:2). Neugodna ozljeda reprezentativnog vratara **Kalinića** kao da je u potpunosti smetnula koncentraciju *Splićana*, a dva brzometna pogotka domaćina i još

Foto: Jutarnji list, Marko Mrkonjić

OSIJEK – DINAMO 1:0

Gusta magla koja se nadvila nad najvećim slavonskim gradom bila je dobar saveznik domaće momčadi koja je pogotkom Argentinca **Miereza** upisala važnu pobjedu i velika tri boda za priključak vrhu tablice. **Ante Čačić** upisao je prvi prvenstveni poraz na klupi *Dinamo* u sezoni 2022./23. i nastavio krizni moment niza slabijih rezultata u posljednje vrijeme. Čini se kako igranje na dva kolosijeka, domaćem i europskom, ostavlja traga na *modre*, a kako će sve to u konačnici (pauza zbog SP-a) izgledati ostaje nam vidjeti u skorijoj budućnosti.

dvije izgledne šanse u posljednjim trenucima susreta mogli su susret odvesti u posve drugačijem smjeru. *Hajduk* je propustio mogućnost približavanja na samo dva boda zaostatka (*Dinamo* ima susret manje), ali prvenstvo ide dalje i ima se još puno za igrati do samoga kraja.

RIJEKA – ISTRA 0:1

Popularno nazvani *Derbi della Učka* između *Rijeke* i istarskog susjeda *Istre* gotovo uvijek je odlazio u korist većeg i mnogo uspješnijeg kluba iz većeg grada na obali mora. Osobito kada bi se igralo na nekadašnjoj Kantridi ili zamjenskoj Rujevici, ali ove subote dogodio se trenutak

za pamćenje. Golom nekadašnjeg *hajdukovca Ercega* ispisana je nova povijest ovoga lokalnog derbija, a 1. HNL je ponovno pokazala kako niti jedan susret nije unaprijed rezultatski siguran. Na radost svih ljubitelja domaćeg nogometa.

TABLICA

Prva tri mjesta, prema očekivanju (iako je *Osijek* u jednom trenutku bio pri dnu tablice) zauzimaju *Dinamo*, *Hajduk* i *Osijek* i između njih će se voditi borba za sâm vrh. Najugodnije iznenađenje dosadašnjeg dijela prvenstva su svakako *Slaven* i *Varaždin* koji zauzimaju visoku četvrtu i petu poziciju, a najneugodniji doživljaj svojim navijačima pružila je pretposljednja *Rijeka* i posljednja *Gorica*. Za očekivati je da se Riječani s nekoliko vezanih dobrih rezultata izvuku s dna, ali će se za ostanak u posve neizvjesnim duelima u predstojećih dvadesetak ligaških kola boriti još *Šibenik*, *Lokomotiva* i *Istra*.

D. P.

KOŠARKA

Aleksandar Petrović v. d. izbornik

Dosadašnji sportski direktor Hrvatske muške košarkaške reprezentacije **Aleksandar Petrović**, odlukom Upravnog odbora KSS-a, postavljen je i službeno na mjesto vršitelja dužnosti izbornika. Odluka je utemeljena aktualnom situacijom i potrebom konsolidiranja reprezentacije za pretkvalifikacijske susrete u studenom i veljači iduće godine.

RUKOMET

Dvije pobjede

U sklopu završnih priprema za predstojeće Europsko prvenstvo ženska rukometna reprezentacija Hrvatske pobijedila je dva puta Sloveniju. U prvom susretu bilo 27:24, dok su u drugom duelu izabranice **Nenada Šoštarića** bile bolje minimalnim rezultatom 23:22. EP će se igrati od 4. do 20. studenoga u zajedničkoj organizaciji i domaćinstvu Slovenije, Sjeverne Makedonije i Crne Gore.

TENIS

Čilić i Ćorić u Parizu

Dva najbolja hrvatska tenisača današnjice **Marin Čilić** i **Borna Ćorić** igrat će na posljednjem velikom turniru ove sezone, ATP 1000 Masters serije u Parizu. Na najnovijoj ATP ranking ljestvici Marin zauzima 17. poziciju, dok se Borna nalazi na 26. mjestu.

POGLED S TRIBINA

Ivan Dodig

Prošli tjedan *Pogled* je bio na teniskom veteranu **Ivi Karloviću** koji se, »u biti«, oprostio od vrhunskog aktivnog profesionalnog tenisa, a ovoga puta gledamo prema još jednom hrvatskom tenisaču »u najboljim godinama«. Drogoga siječnja 2023. godine, tj. za samo dva mjeseca, **Ivan Dodig** napunit će 38 godina, ali mu ta kalendarska odrednica uopće ne predstavlja problem da i dalje igra tenis na najvišoj kompetitivnoj razini. Naslov pobjednika ATP turnira u Napulju i Baselu, u igri parova s kupa s Amerikancem **Austinom Krajicekom** i plasman u finale Firenze, potvrđuju kako se ovaj vremešni Međugorac još uvijek nema namjeru umiroviti. Nedjeljni naslov pobjednika turnira u gradu jednog od najvećih, **Rogera Federera**, ponovno potvrđuje kako u igri parova dominira vještina i, nadasve, iskustvo. A Ivan ga za ovih osamnaest godina profesionalnog staža itekako ima. Krenuo je u ozbiljne vode vrhunskog tenisa pomalo kasno, a prvi i jedni trofej u sing konkurenciji osvojio je s 26 godina (2011.) na ATP turniru u Zagrebu. Iste godine upisao je i jedan nastup u finalu (Hertogenbosch), a godinu 2013. pamtit će po najboljem plasmanu karijere (29. mjesto). No, u dublu je stvar ipak malo drugačija jer je pored Ivanovog imena 19 osvojenih naslova na brojnim najjačim svjetskim turnirima. Najsajnije zvjezdice su sva-

Foto: Slobodna Dalmacija

kako dva Grand Slam naslova (Roland Garros s Brazilcem **Marcelom Melom** 2015. i Australian Open sa Slovakom **Filipom Polasekom** 2021.). Ništa manje vrijedni nisu ni naslovi u igri mješovitih parova (igraju se samo na Grand Slam turnirima) gdje ima četiri pobjednička pokala (Roland Garros 2, Wimbledon i Australian Open) i dva plasmana u finale. U niski ostalih vrijednih naslova (Masters serije 1000 Shanghai, Paris, Canada, Cincinnati) izdvajaju se i dva naslova u hrvatskoj kombinaciji, skupa s **Matom Pavićem** (Hamburg 2017. i Chengdu 2018.). Završni dragulj na kruni njegovog tenisa bio je naslov osvajača Davisova kupa 2018. godine, posljednjeg koji se igrao po starom tradicionalnom formatu. U dosadašnjoj karijeri, igrajući singl i parove, zaradio je nešto više od 8,5 milijuna dolara.

D. P.

Narodne poslovice

- * Najčvršća vrata su ona koja su širom otvorena.
- * Stvarnost je stvarnija ako joj dodaš nestvarnog.
- * Ljudi se u stvari boje, zato su surovi.

Vicevi, šale...

- Želim se s tobom buditi do kraja života.
- Ja ustajem u 5 ujutro.
- Onda ništa...

Muž:

- Svih ovih 20 godina, što god da kažem ti uvijek nađeš neku grešku!

Žena:

- 21 godinu!

Mudrolije

- * Čim igra dobije pravila, pretvara se u zamor. I s igrom se treba igrati.
- * Tamo gdje blista površnost, mudri se na vrijeme povlače u svoje sjenke.
- * Svatko o nama može pričati, ali jedino mi o sebi govorimo.

Vremeplov – iz naše arhive

10 godina vrtića

Marija Petković – Sunčica, 2011.

Iz Ivković šora

Kartanja

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Sad ću vam izdivanit kako sam prošo. U nedilju ja usto, umio se i obuko pa kuvam kafu. Mislim se šta imam uradit prija mise, kad mi se svinji počeli derat kugod ludi. Ja se uzburio, šta njim je, nema još sati za namirivanje. Ustala na tu dreku i ova moja, pa sam je oma pito da njim nije štogod bacila što je ostalo od jučerašnjeg ila pa sad ištu, a ona veli: »Pa vrime njim je za namirivanje, ne znaš da si tribo vratit sate?«. Av, koji njim iz satima. Ta, dokle će nas handrit so tim satima? Oma sam očo i zameo njim mošlik, oma su učutili. Periša mi, kad je došo na jutarnju kafu, veli da imam najgrlatije svinje u šoru. Kaže nikako su i muzikalni, sve pivaje. Pa da, mogu oma na estradu, možeš i pogodit i da ti pivaje kad ti bude rođendan, velim mu ja. Niko zaladilo, čeljadi moja, a ode kod nas u Ivković šoru je opleo i jedan mrzaz. Al samo jedno jutro se zainjili pendžeri na limuzinama i to je bilo dosta lišču. Or je prvi odbacio lišće, sad nas napale nike magle. Veli Periša da svitu niko nije napeko kolača, jedared nam, vručina jedared zima. Mi se sićamo kad je još prija Svi sveti napado snig, niko očistit groblje, sve blato se nakupi na cipele. Borme je bilo i taki godina. Ne zove se zabadavad misec studeni. Jeto, i vrime se skroz izminilo. Sad zime kugod kadgod jeseni, al se otegnu ko gladna godina. Ne zna čovik jel bi ložio jel ne bi. No, kako gledim cine ogriva kandar ćemo slabo ložit. Drva očla u nebesa, ugalj posto nika tražena roba, a kad ga čovik i nađe u kojoj drvvari onda ga ne mož platit. Ne znam ja jel kogod misli na sirotog čovika jal ne, al stvarno se sve cine poravnale so tim cinama u bilim svitu. Barem koliko ja vidim na televizoru ima čime smo i skuplji, i to fajin, od Evrope. No, dobro divani moj rođo Joso kad smo niki dan zabrazdili u politiziranje. Veli on da se mi manimo pametovanja, nismo mi zato škole svršili neg ide zima pa da se latimo kartanja. »Davno smo se kartali, već sam skoro i zaboravio kako koja ide«, kaže on. Ja se smijem, pa velim da se to ne mož zaboravit. To je ko kad čovik nauči tirat biciglu: i posli dvajst godina kad sidne na nju, znaće. Virujte mi da je tako. Nama matorima je toliko ušlo u krv to kartanje filka, duraka, sedmica, pa i anca, da nikad nećemo zaboravit. I ako se nismo kartali, ondak smo kibicovali priko ramena oni što se kartaje. A i uvik su se našle kake stare ožuljane i umašćene karte koje su se već sve naduvala pa je špil bio duplo deblji neg kod novi. To bi dopalo nama kad smo bili dica, pa nam to bilo draže neg sad ovima ajfon. Oma smo se latili kartat magaraca, pa slaganja koji kakikula i već sam pozaboravljo kaki sve huncutarija. Stariji su se obično, kad i ima više, kartali filka, i to da ne budne zabadavad u »služenje«. A to se radilo i stojeći, pa na jednoj nogi, pa i klečeći na šamadli jal klupi al karte se nisu ispuštale iz rukivi. Sad veli Periša nismo vridni redovno stat ni na dvi noge, a kamol na jednoj. I u pravu je. Prigazilo nas vrime čekajuć na dolazak boljeg, a boljeg ni od korova. No, taka nam sudba, čeljadi. Zbogom.

Rič po rič

Dodurala vlada

Piše: Željko Šeremešić

Posljednji dana baš svi u nikake žurbe. Slušam majku, mal-mal spominje kako j' svit poludio, svi ko da digod žuru, dan, nedilja, misec. Evo Sisvete, pa Božić. Tako i baka Janja i druge – mal-mal, pa evo ji. Kadgod mi izgleđe da i ne idu kući, da noćivu kod nas. Tako ko da se nisam ni okrenio kad baka Janja i druge ope svanile u stražnje sobe. Ja im dono čaja od žeže da se mal iznutri ugriju ako im ladno i zabunite gibanice što j' majka napravila ko za cili sokak da j' pravila. Posidali i čekam ko će prvi krenit. Baš da vidim od čega ćemo se danaske divanit. Bome, ope strina Evča sve priduhitrila. Vidim, baka Janja isklištila baš joj i ni pravo. Strina Evča će: »Eto, čeljadi, jeste vidli, čuli, ta dobili smo novu vladu. Ona stara j' dodurala koliko nam triba, koliko j' mogla. Ope j' u nje glavna ona što j' i prošli put bila glavna. Eto, onaj što j' najveći kaže da od nje nema bolje danaske. Da ju niko ne može zaminjiti. Toliko j' dobra. I sade ćemo ope krenit naprid, borit se da nam bude još bolje«. Ma, ko i prošli put, ni rekla vala ni posljednje slovo, ta nismo stigli ni trepnit ka' j' završila, a baka Janja namišća maramu, krsti se pa nastavlja: »E, moja Evča, ono što ti vidiš to baš i ne vidu svi. Koliko ja vidim i čujem na televizoru, a još više od onog što mi pamet služi da j' ta naša vlada davno dodurala i da smo već davno tribali imat novu. Kod nas je kogod štelovo pa naštelovo da dura baš koliko komugod triba, da ne mož dalje. U dan što b' rekli. Pa smo do sade imali što kako čujem kažu 'tehničku' vladu. A ni dragi Bog ne zna cigurna sam šta to znači, ni on to ne b' mogo izmislit«. Eto, i baka Manda kaže da niki dan baš študirala dokle će durat ona naša, što b' rekli stara vlada. Pa ne zna jel sanjala jel ni, da ju još nismo prominjili, novu izbirnili. Kaže da smo davno zaboravili ka' su bili izbori, a ispadne ko da nisu ni bili. I baka Marica naštudirala šta će kazat: »Vite, čeljadi, nas je ovo da kažem novo vrime naučilo da sve ima svoj vik duranja. Kad čemugod prođe vik, onda ga ne smiš hasnirat. Il ne b' tribo. To vala svagdi piše štagod kupiš u dućanu, pa i u apoteke j' s llikovima tako. A mi smo ko da dočekali posljednji dan dokle može durat ta naša vlada pa onda smo ko izbirnili novu. A koliko vidim nismo, kako mene izgleđe, to i ni baš tako, to j' već kogot davno nadesio da bude, izbirnio. I čim smo ju izbirnilli sve postalo u velike žurbe«. Baka Tonka vidim privrće gibanicu u usti, ne može ju vala prigunt pa će i ona: »Pa mogla j' ona još durat, sam da su tili. Do vlasti kad dođeš, onda mož kako oš. Ajd dobro skoro da mož kako oš. A eto ima ji u te vlade koliko oš, kažu skoro trist. I tu smo najjači kako vidim. Al mislim se kad ji ima mlogo vala će i dužje i bolje durat. A kako čujem od dice u kuće i oni što trču za 'nim loptama stalno štagod minju. Kad dodura štagod u sigre, jel im se ne sviđa, oni mal po nove mode. Pa kad možu oni, šta ne b' mogla vlada«. Gled baka Janja u mene, klimnje glavom. A ja ću: »Za sve je nova a za nas je još novija jer ćemo imat, što b' rekli, i našeg u vlade, našeg ministra. Al ne lezi vraže kolik čujem da ova vlada baš i neće dugo durat. Cigurno zato što j' naše čeljade u vlade«. Baka Janja sam zinila.

U NEKOLIKO SLIKA

Krizanteme

Krumpirača

Jedno od najjednostavnijih, a ujedno i najukusnijih jela koje se nekada pripremalo, a i danas se, na zadovoljstvo ukućana i gostiju nađe na trpezi, jest krumpirača.

Riječ je o tradicionalnom jelu koje se nekada pravilo najčešće u zimskom razdoblju, kada se jela jača i masnija hrana, i to prije svega u vrijeme *disnatora* (kolinja), na kojima se znalo okupiti puno ljudi, koji su nakon završenog posla njom bili posluženi za večeru. Krumpirača je bila posluživana i za određene manifestacije, poput prela.

Najčešće se sastojala od krumpira, kobasice i krvavice, a u prošlim vremenima pekla se u *parasničkim pećima*, koje su se nalazile unutar salaša. Krumpirača ispečena u ovim pećima, za razliku od današnje ispečene u pećnici, imala je neki poseban šmek/okus zbog činjenice što su peći bile napravljene od prirodnih materijala (blata i plive), u njih se ložila *kuružna* (kukuruzovina), *ogrizine* (oglodana kukuruzovina) i eventualno granje, čime su, tako užarene, davale posebnu toplinu i miris.

Ovo jelo za naš je KuHaR priremila **Ruža Stantić** iz Tavankuta, koja sedam godina radi kao kuharica u HKPD-u *Matija Gubec*, za čije ga potrebe, kao i

po želji svoje obitelji, često pravi. Prije nego što nam je pokazala korake za nastajanje, pitali smo je što je tajna dobre krumpirače.

»Krumpirača je stvarno jednostavno ilo i svako bi je znao pripremiti, al ipak ima detalja koji, ako se primene, za rezultat daju ukusniju krumpiraču. Recimo, bolje je kad je divenica masnija, a kad se metne na krumpir, treba je malo probost da izađe masnoća u kojoj se, uz dodane dvije kašike masti sve to peče. Takođe, najbolje je da svi sastojci za krumpiraču budu domaći (krumpir iz bašče, meso iz domaćeg uzgoja pripremljeno na tradicionalan način i domaća mast) i sve to ilu daje poseban ukus, za razliku od onog pripremljenog od kupovnih sastojaka. Uz krumpiraču obavezno ide salata, i to isickan kupus, a zimi kiso kupus jel kisela barena paprika.«

Sastojci (za pet osoba):

- 2 kg krumpira
- 1,5 kg mesa:
  - jedna veća svježa kobasica od svinjskog mesa
  - 4-5 svinjska vrata
  - oko pola kg slaninice
- dvije žlice soli i *vegete*
- dvije žlice masti

Priprema:

Očistiti krumpir, narezati ga na kolutove srednje debljine, posložiti u tepsiju i sve posuti s dvije žlice izmiješane soli i *vegete*.

Mnogi sve sastojke zajedno stave u rernu, ali naša kuharica Ruža posebno stavi da se peku krumpir s kobasicom u dvije žlice masti (oko pola sata), a posebno posoljeni i podliveni vodom svinjski vrat i slaninica kojima treba više vremena da se peku (oko sat vremena).

Ističe da je bolje sve peći u limenim tepsijama, jer se za njih ne zalijepe krumpir i meso.

Kobasicu, svinjski vrat i slaninicu preokrenuti jednom, negdje na pola pečenja.

U krumpiraču ide i krvavica, koja se stavlja kada se jelo priprema kad je kolinje.

Za kupus salatu tanko narezati kupus i u njega umiješati malo ulja, šećera, soli i octa.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM®
OSIGURANJEwww.mlos.rs
011/ 715 23 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI**AKCIJA**Prijključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
  - 12 meseci sa 50% popusta

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

